

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG 1 AUGUSTUS 1951

No 1785

COMMISSIE VAN REDACTIE

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)*

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BÉLGIE

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.*

INHOUD

	Blz.
Verwerving van eigendom in nieuwe investeringen door arbeiders door <i>Drs J. Goedhart</i> ..	568
Deviezenpositie en deviezenbalans door <i>Mr Dr. J. H. F. Bloemers</i>	569
Het Gemeentefonds in de Eerste Kamer door <i>Prof. Mr C. W. de Vries</i>	571
De nationale jaarrekeningen van Nederland door <i>Prof. Dr J. B. D. Derksen</i>	572
De ISO-conference (TC 38-textiles) te Bournemouth door <i>Prof. Dr J. Wisselink</i>	574
Ingezonden stuk:	
Toezicht op het credietwezen door <i>E. P. Wel-lenstein, jur. drs met naschrift van Prof. Mr C. W. de Vries</i>	577
London Letter door <i>Henry Hake</i>	578
Aantekening:	
Amerikaans toerisme in Europa	580
Geld- en kapitaalmarkt	581
Statistiek en:	
Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	582
Bankstaten	583
Werkloosheid en werkverruiming in Nederland	583

Gebeurtenissen

in het Verre en in het Midden Oosten houden de tongen in beweging. Te Kaesong zoekt men naar een oplossing voor het geschil inzake een gedemilitariseerde bufferzone; de besprekingen over het Perzische oliegeschil zullen — na herhaalde uitwisseling van voorstellen — worden voortgezet; het verzoek van Israël, de hinderpaal op te ruimen, die Egypte de scheepvaart in het Suez-kanaal in de weg legt, geeft de Veiligheidsraad opnieuw stof tot praten.

Te Londen zijn bij de voorbereidende beraadslagingen over de buitenlandse schulden van Duitsland zoveel problemen ter sprake gebracht, dat de definitieve conferentie zal moeten worden uitgesteld. Tijdens de conferentie over het Japanse vredesverdrag, die van 4 tot 8 September te San Francisco zal worden gehouden, zullen niet minder problemen en tongen loskomen; Dr Warren Kelchner, officieel organisator van de conferentie, heeft 1.000 hotelkamers gereserveerd in de hoop, dat dit aantal voldoende zal zijn voor het onderbrengen van de afgevaardigden.

Praatjes vullen geen gaatjes. Het schijnt niet van toepassing op de Nederlandse Antillen; bij de behandeling van de ontwerp-begroting, die een lening van f 3 mln vermeldde om haar sluitend te maken, werden zoveel amendementen aangebracht, dat de regeringsraad een amendement ter afvoering van de voorgestelde lening kon overnemen. De begroting sluit nu zonder lening. Ook in Zweden en Portugal blijken gaatjes gevuld: zij hebben, naar verluidt, aan de E.C.A. medegedeeld, dat zij niet langer behoefte hebben aan Marshall-dollars. Zover is Nederland nog niet. De Regering heeft tot het bestuur van de E.B.U. het verzoek gericht het Nederlandse quotum met \$ 60 mln te verhogen; afgewacht moet worden, of het E.B.U.-bestuur een advies aan de Raad van de O.E.E.C. zal uitbrengen conform deze aanvraag.

In Engeland is men evenmin waar men wezen wil. Minister Gaitskell heeft aangekondigd, dat als noodmaatregel tot bestrijding van de inflatie in het komende najaar een dividendstop zal worden ingesteld voor de tijd van drie jaar, terwijl een beroep op de mijnwerkers werd gedaan om de productiviteit te verhogen, daar Engeland kolen moet uitvoeren om onontbeerlijke grondstoffen te kunnen invoeren. Opvoering van de productiviteit: dit moet het eerste streven van de E.C.A. zijn in Europa in de eerstkomende jaren, aldus verklaarde William Foster, het hoofd van de E.C.A. De nieuwe E.C.A.-actie heeft ten doel de door het Marshall-plan gesteunde landen een nieuw tijdperk van kracht en hoger levenspeil te helpen bereiken.

De Amerikanen weten wat productievergroting is: de productie van piepkuijken bedroeg in 1935 slechts ca 17 mln stuks, verleden jaar beliep zij niet minder dan 700 mln stuks, dank zij een grootse continue reclamecampagne. De Amerikaan eet per jaar gemiddeld 30 pond piepkuijken.

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

REKENING-COURANT EN GIRO

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hen-
nipman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W.
Lambers, Th. Lighthart, Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Groothandel

IN HET NUMMER VAN DEZE WEEK:

- Amerikaans protectionisme
- Oost West
- Spanje ligt in Europa
- Exportcombinaties
- Wijziging fiscale winstbepaling
- Australië voor ontzagwekkende taak
- Vrije invoer in Nieuw-Zeeland
- Wereldmarkt-perspectieven
- Handelscontacten

Met Exportbijlage „Netherlands Trade
Bulletin”

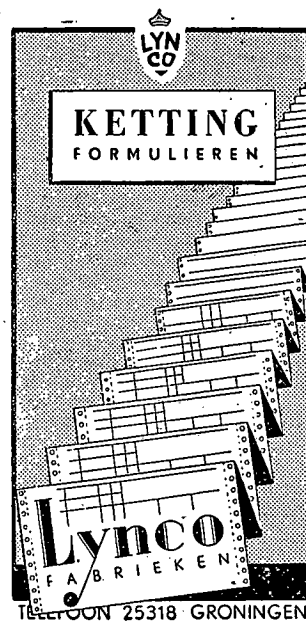
Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS SCHIEDAM

ONTWERP ONTEIGENINGS-
WET STAATSCOMMISSIE
v. d. BERGH.

De Vakgroep Onroerende
Zaken te Amsterdam, stelt
tegen storting van f 1,25 op
haar girorekening No. 500026
beschikbaar de door Mr. A.
F. Visser van IJzendoorn
op 26 Mei j.l. gehouden zeer
belangwekkende inleiding
met debatten en repliek.

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

TELEFOON 25318 GRONINGEN

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in
„Economisch-Statistische Berichten” de aangewezen
weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons
bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het
nummer van dezelfde week worden opgenomen.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK

Drs J. GOEDHART, Verwerving van eigendom in nieuwe investeringen door arbeiders.

In de jaren na de tweede wereldoorlog is in verschillende publicaties, afkomstig uit uiteenlopende kringen, in toenemende mate aandacht geschonken aan de vraag, of het zin heeft, het loontrekkend deel der bevolking deel te doen hebben in de eigendom der nieuwe investeringen. Inzake dit probleem wordt wel betoogd, dat het op grond van verschuivingen in de verdeling van het nationaal inkomen, ten nadele van de „arbeiders” en ten gunste van de „ondernemers”, „rechtvaardig”, „doelmatig” of „redelijk” zou zijn, een deel van het nieuw gevormde maatschappelijk vermogen te doen toekomen aan „de gemeenschap” of in het bijzonder aan „de arbeiders”. Schr. toont in dit artikel aan, dat dergelijke redeneringen (bijv. in „Het Vrije Volk” van 1 Maart 1951) een rustige gedachtenwisseling slechts kunnen belemmeren.

Mr Dr J. H. F. BLOEMERS, Deviezenpositie en deviezenbalans.

De financiële autoriteiten vermijden met grote volharding elke mededeling of publicatie van cijfers, die een inzicht kunnen geven in onze feitelijke deviezenreserves. Nu ons land debiteurstaat is geworden met een reeds aanmerkelijke buitenlandse schuld, nu de jaarlijkse deviezenbalans blijkens verklaring van de Overheid een bron van voortdurende regeringszorg blijft en steeds meer invloed op de ontwikkeling van het binnenlandse economische leven gaat uitoefenen, zal het door de Regering gevoerde deviezenbeleid beoordeeld moeten kunnen worden. Dit kan alleen tegen de achtergrond der Nederlandse deviezenpositie en -reserve in haar volle omvang. Tot nu toe is praktisch iedere beoordeling van het deviezenbeleid der Regering voor de leden der volksvertegenwoordiging onmogelijk geweest, omdat hen de basiscijfers zijn onthouden. De reële deviezenpositie des lands is nl. aan de hand der jaarlijks verschijnende deviezennota's in het geheel niet beoordelen; hetzelfde geldt voor het gevoerde praktische deviezenbeleid en zijn consequenties.

Prof. Mr C. W. de Vries, Het Gemeentefonds in de Eerste Kamer.

In dit artikel vermeldt schr. in het kort de stand van zaken met betrekking tot de behandeling in de beide Kamers van het wetsontwerp noodvoorziening gemeentefinanciën 1951 en 1952 en de begroting van het Gemeentefonds 1951.

Prof. Dr J. B. D. DERKSEN, De nationale jaarrekeningen van Nederland.

Midden 1950 heeft het C.B.S. een belangrijke publicatie het licht doen zien: „De nationale jaarrekeningen: doeleinden, problemen, resultaten” (no 8 der Monografieën van De Nederlandse Conjunctuur). Het belang van het bijeengebrachte materiaal kan moeilijk worden overschat. Het geeft een gedetailleerd beeld van de structuur van de Nederlandse volkshuishouding zoals tevoren niet beschikbaar was en thans nog slechts weinig landen bezitten en doet daarmee de hoge graad van ontwikkeling uitkomen van de economische statistiek hier te lande. Schr. onderwerpt in dit artikel de theoretische grondslagen en de gevolgde berekeningsmethoden van de onderzoekingen aan een kritische bespreking.

Prof. Dr J. WISSELINK, De ISO-conference (TC 38-textiles) te Bournemouth.

Het internationale normalisatiecongres te Bournemouth heeft zich in een grote belangstelling verheugd. Vertegen-

woordigd waren 16 landen, waaronder de leidinggevende industrielanden, en dit meestal met zware delegaties. Hoewel de conferentie, welke slechts een week duurde, heeft geleden onder een overladen agenda, zijn enkele goede resultaten bereikt. Vooral op het gebied van uniforme metingsmethoden voor kleurechtheid, van groot belang als basis voor exportcontracten en internationale arbitrages, is vooruitgang geboekt. Het belangrijkste resultaat was echter, dat men — nadat dit moeilijke, doch zeer urgente punt op voorstel van Nederland weer op de agenda was geplaatst — unaniem één uniform stelsel voor nummering van garens, filamenten en vezels, en wel op een directe, decimale en metrische basis, heeft aanvaard.

— SOMMAIRE —

Drs J. GOEDHART, L'acquisition d'une propriété et les nouveaux investissements par les ouvriers.

La question de la participation du salariat aux nouveaux investissements a rencontré une attention de plus en plus soutenue, après la guerre. Eu égard aux déplacements qui se réalisent dans la répartition du revenu national, au détriment des ouvriers et en faveur des employeurs, on prétend qu'il serait „équitable”, „opportun” ou „raisonnable” de réserver une partie des nouvelles richesses sociales à la communauté ou plus particulièrement aux ouvriers. L'auteur expose que pareil raisonnement ne peut qu'empêcher un échange de vues paisible.

Mr Dr J. H. F. BLOEMERS, La situation des devises et la balance des paiements.

Les autorités financières néerlandaises évitent avec ténacité toute communication ou publication de chiffres fournissant des renseignements sur les réserves réelles en devises. Etant donné que les Pays-Bas sont devenus débiteurs, avec une dette considérable envers l'étranger, et que la balance annuelle des devises constitue une source permanente de soucis, la politique financière appliquée par le gouvernement néerlandais devrait désormais pouvoir être jugée. Cela ne peut se faire qu'à la lumière d'une connaissance complète de la situation des devises.

Prof. Mr C. W. DE VRIES, Le „Gemeentefonds” dans la Première Chambre.

L'auteur donne un compte rendu de l'état actuel des travaux des deux Chambres sur le projet de loi concernant les prévisions de secours aux finances communales pour 1951 et 1952 et le budget du Gemeentefonds pour 1951.

Prof. Dr J. B. D. DERKSEN, Les comptes annuels nationaux.

Au milieu de l'année 1950 le „Centraal Bureau voor de Statistiek” a édité une publication importante: Les comptes annuels nationaux: objectifs, problèmes, résultats. L'auteur commente les bases théoriques et les méthodes de calcul appliquées dans cette analyse.

Prof. Dr J. WISSELINK, La ISO-conference (T.C. 38-textiles) à Bournemouth.

Au congrès international de standardisation à Bournemouth 16 pays, parmi lesquels les pays industriels dirigeants, étaient représentés. Quelques bons résultats ont été obtenus. Des progrès ont été enregistrés dans le domaine de l'uniformisation des méthodes de dosage des couleurs, d'une grande importance pour les contrats d'exportation et pour les arbitrages internationaux. Toutefois le plus grand succès fut l'adoption unanime d'un seul système de numérotage, direct et décimal et basé sur les unités métriques pour toutes les matières textiles (fibres, filaments, fils etc.).

Verwerving van eigendom in nieuwe investeringen door arbeiders

In de jaren na de tweede wereldoorlog is in verschillende publicaties, afkomstig uit uiteenlopende kringen, in toenemende mate aandacht geschonken aan de vraag, of het zin heeft, het loontrekkend deel der bevolking deel te doen hebben in de eigendom der nieuwe investeringen. Niet alleen van de zijde van het bedrijfsleven is dit probleem gesteld; ook de Overheid blijkt interesse te hebben: zowel de Commissie Bezitsspreiding als de Sociaal-Economische Raad hebben het onderwerp op verzoek van de Regering in studie.

Het is niet de bedoeling van dit artikel, het probleem aan alle zijden te belichten. Zo min de diverse argumenten, die voor een toenemende mate van arbeiders-eigendom (kunnen) worden aangevoerd, als de technische uitwerking kunnen hier volledig worden behandeld. Het gaat er ons thans slechts om, enkele „argumenteringen” aan te wijzen ten aanzien waarvan wij menen, dat zij een rustige gedachtenwisseling slechts kunnen belèmmen. In het bijzonder denken wij hierbij aan de redenering van hen, die menen te moeten stellen, dat het op grond van (beweerde) verschuivingen in de verdeling van het nationale inkomen, ten nadele van de „arbeiders” en ten gunste van de „ondernemers”, „rechtvaardig”, „doelmatig” of „redelijk” zou zijn, een deel van het nieuw gevormde maatschappelijke vermogen te doen toekomen aan „de gemeenschap” of in het bijzonder aan „de arbeiders”.

Een redenering, die ongeveer het hier gesignaleerde karakter heeft, ontleen wij aan „Het Vrije Volk” van 1 Maart 1951, waarin onder de titel „Wiens winsten?” een beschouwing wordt gegeven naar aanleiding van de investeringscijfers, door Minister Lief tinck in diens bekende brochure vermeld. Wij lezen daar o.a.:

„Deze bedragen, die het bedrijfsleven in staat stelden nieuwe fabrieken te openen, nieuwe machines in gebruik te nemen, de productie in de oude bedrijven op te voeren, zijn volgens berekeningen van de Herstelbank voor een groot deel bijeengebracht uit eigen middelen van de ondernemers. De grote bron hiervoor is in de afgelopen jaren geweest de winsten, die de ondernemingen hebben gemaakt.

Ze hebben deze winsten niet uitgekeerd aan de aandeelhouders (mede dank zij de dividend-stop kon dat niet) maar gebruikt om nieuwe investeringen te financieren. Dit is dan ook de goede zijde van de — vaak grote — winsten, die in de afgelopen jaren zijn gemaakt: ze stellen de ondernemers tot nieuwe uitbreidingen in staat en helpen zodoende de toekomstige werkgelegenheid in stand te houden.

Toch is hiermee niet alles gezegd. Er zijn namelijk twee factoren geweest, die niet onbelangrijk hebben bijgedragen tot het ontstaan van deze winsten. In de eerste plaats was er de loonstop. De invoering en handhaving daarvan was noodzakelijk om inflatie te voorkomen. Inflatie zou er immers toe hebben geleid, dat het gehele volk — dus ook de arbeiders — slachtoffer zou zijn geworden. Echter tegelijkertijd heeft de loonstop, omdat hij de inkomens van (hoofd- en hand)arbeiders binnen bepaalde perken heeft gehouden, de winsten vergroot. In de tweede plaats zijn allerlei prijzen in de laatste jaren hoger geweest dan strikt genomen wel noodzakelijk was. De concurrentie werkt vooral in deze tijd lang niet zo sterk en heilzaam als de liberale economen ons wel wilden doen geloven.

Welnu, wanneer het juist is, dat de grote winsten van de ondernemingen voor een belangrijk deel mede te danken zijn aan de soberheid, die het gehele volk heeft betracht, dan is het ook zo, dat de door die winsten bijeengebrachte kapitalen niet zonder meer bron van inkomens en zeggenschap mogen worden van een bepaalde, betrekkelijk kleine groep, namelijk de oude aandeelhouders van de uitgebreide ondernemingen.

Het is o.i. een kwestie van rechtvaardigheid te voorkomen, dat de soberheid, die grote groepen uit ons volk zich getroosten, leidt tot stille verrijking van de oude kapitaalbezitters.

Wij achten deze zaak van te meer belang, omdat een hoog investeringspeil ook in de toekomst nodig zal blijven, terwijl anderzijds over verdere beperking van het verbruik wordt gesproken”.

Van de diverse onjuistheden en ongemotiveerde conclusies in dit betoog menen wij met name de volgende te moeten aanwijzen.

Zonder dat wij de betekenis van de houding der arbeidersbeweging ten aanzien van de handhaving van de loonstop voor de bestrijding van het inflatiegevaar miskennen of onderschatten, menen wij toch te moeten opmerken,

dat de stelling volgens welke op deze wijze de winsten zijn vergroot, niet is gemotiveerd. De stelling, dat „in de tweede plaats... allerlei prijzen in de laatste jaren hoger (zijn) geweest dan strikt genomen wel noodzakelijk was”, welke ter adstructie van een en ander zou moeten dienen, is min of meer uit de lucht gegrepen. We moeten hierbij bedenken, dat een vergelijking met het hypothetische geval zonder loonstop een onmogelijkheid is. Een aanwijzing voor het onjuiste van het betoog van „Het Vrije Volk” is wellicht gelegen in de omstandigheid, dat in die landen, waar geen loonstop werd gehandhaafd, en het loonpeil en het prijspeil hoger kwamen te liggen dan in Nederland. Toch durven wij het niet aan, hieruit op vlotte wijze onze positieve conclusies te trekken: teveel statistisch niet grijpbare andere factoren spelen een rol.

Ook de stelling, dat — als we even aannemen, dat er ten gevolge van de loonstop wel hogere winsten zouden zijn gevormd — de grotere winsten leiden tot stille verrijking van de oude aandeelhouders, is niet op feiten gegrond. Het is nl. niet juist, dat het deel van het maatschappelijk vermogen, hetwelk gevormd wordt door uit ingehouden winsten gefinancierde investeringen, alleen maar een inkomstenbron voor de oude aandeelhouders vormt. Een belangrijk deel van de nieuwe investeringen dient nl. tot instandhouding, of liever tot dusdanige vergroting van het totale reële nationale inkomen, dat daaruit aan de behoeften van de snel groeiende bevolking als geheel kan worden voldaan. Een deel van de toekomstige opbrengsten dezer investeringen komt weliswaar ten goede aan de oude (en nieuwe) kapitaalverschaffers, maar evenzeer vormen zij de bron voor het instandhouden — en liefst vergroten — van het reële inkomen van de bestaande en de additionele arbeidersbevolking. Dat een belangrijk deel van het additionele maatschappelijke vermogen in economische zin geen vermogensvermeerdering voor de oude aandeelhouders heeft betekend, blijkt duidelijk uit een artikel van Prof. Ch. Glasz, getiteld „De tegenwoordige positie van het aandeel in Nederland”¹⁾, waarin de schrijver, zij het in ander verband, op grond van een kritische analyse van de Nationale Balansen van 1938 en 1947, een indicatie tracht te geven van het percentage, dat de waarde van de aandelen uitmaakt van de intrinsieke waarde van het onbezwaarde ondernemingsvermogen. Hoewel exacte cijfers niet te geven zijn, worden deze percentages toch globaal geschat op 50 à 65 voor 1938 en op 35 à 40 voor 1947. Al neemt men een ruime onzekerheidsmarge in acht, dan is hierin toch wel een sterke aanwijzing gelegen voor de onjuistheid van de beweerde „stille verrijking”. Bovendien moet worden bedacht, dat de reële waarde van vermogensbestanddelen wordt bepaald door de reële constante waarde der toekomstige inkomsten. De in de laatste jaren gebruikelijke rendementen van aandelen kunnen, in reële waarden uitgedrukt, niet bepaald hoog worden genoemd: ook voor de trekkers van inkomen uit vermogen is het prijspeil gestegen!

Met redeneringen als de in het bovenstaande gewraakte hangt nauw samen een telkens weer naar voren komende benaderingsmethode, welke neerkomt op de stelling, dat zich een verschuiving aan het voltrekken is in de verdeling van het nationale inkomen ten nadele van de arbeiders. Men baseert zich dan op de bekende statistieken van het C.B.S. en op de berekeningen van

¹⁾ In „E.-S.B.” van 6 December 1950.

het C.P.B. Uitgangspunt van de beschouwingen vormt dan bijv. een staatje als het hieronder genoemde, waarvan de cijfers o.a. zijn opgenomen in bijlage 6 van het Advies van de S.-E.R. inzake de in de naaste toekomst te voeren loon- en prijspolitiek ²⁾:

	1938	1947	1948	1949	1950. 1)
Aandeel lonen, salarissen en sociale lasten van de werknemers in procenten van het netto nationaal inkomen ...	50,4	51,4	50,3	48,5	47,8
Aandeel ondernemers in procenten van het nationaal inkomen	49,6	48,6	49,7	51,5	52,2

¹⁾ De cijfers voor 1950 zijn ontleend aan een voorlopige schatting van het Centraal Planbureau.

Men noemt dan een dergelijke ontwikkeling onrechtvaardig en stelt, al dan niet op basis van een „motivering” als hierboven werd behandeld, dat een correctie dient plaats te vinden, bijv. door aan de arbeiders of aan „de gemeenschap” een aandeel toe te kennen in de eigendom der door het vergrote ondernemersinkomen mogelijk geworden investeringen. Bij dergelijke redeneringen past in eerste instantie de opmerking, dat hier wordt gewerkt met statistisch materiaal en daarop gebaseerde berekeningen, welke door opzet en door onvolledigheid voor dit doel niet geschikt kunnen zijn. In de eerste plaats zeggen deze cijfers ons niets, zolang niet bekend is, welke verschuivingen hebben plaatsgevonden in de aantallen der inkomensstrekkers van elke categorie. In de tweede plaats kan uit deze gegevens niets worden afgeleid omtrent de personele verdeling van het nationaal inkomen: ongetwijfeld zijn er velen, die tot beide categorieën behoren. In de derde plaats — en dit is zeer belangrijk — is de post „aandeel ondernemers” een verzamelpost (berekend als restpost!), waarin zich behalve renten, huren, pachten en ondernemerswinsten ook de ondernemerslonen bevinden, welke principieel in de andere categorie thuis horen. Bovendien is geen rekening gehouden met de post directe belastingen, welke — indien zij in de calculatie zou kunnen worden opgenomen — het beeld voor de twee categorieën aanmerkelijk zou veranderen.

In „Mededelingen” van het C.S.W.V. van 1 December 1950 is een poging gedaan, voor de jaren 1948 en 1949, door splitsing van de bedoelde totaalpost tot een meer juiste benadering te komen. Bij gebrek aan voldoende statistische gegevens zijn globale schattingen gemaakt van de posten ondernemersloon, renten, huren en pachten.

Men kwam op deze wijze tot een schatting volgens welke in de genoemde jaren van de totaalposten (resp. 5,6 mrd en 6,75 mrd) slechts resp. 0,8 mrd en 1,7 mrd als ondernemerswinst kan worden beschouwd, waarvan dan nog gemiddeld 30 pCt bij de ondernemingen wordt wegbelast, terwijl de rest aan inkomensbelasting onderworpen is.

Het is ons thans niet te doen om de hier gereleveerde cijfers zelf, maar slechts om de voor de hand liggende conclusie, dat met verschuivingen in de percentages zoals die in de hier bestreden redeneringen worden toegepast, niet mag worden gewerkt. Een belangrijke uitbreiding

en verfijning van ons statistisch arsenaal is noodzakelijk, willen we ooit tot een zuiver inzicht in de feitelijke verhoudingen komen. Als belangrijkste verbeteringen zouden kunnen worden aangemerkt:

1. een splitsing in de officieel gepubliceerde statistische cijfers met inachtneming van het hierboven aangevoerde;
2. een dusdanige opvoering van de ondernemingsreserves in de „Jaarrekeningen”, dat duidelijk blijkt, welk een verschil er is tussen de totale ondernemingswinsten en de daaruit voortvloeiende personele inkomsten;
3. een dusdanige bewerking van het door het C.B.S. verzamelde en nog te verzamelen materiaal, dat daaruit de verschuivingen in de verdeling van het netto reële personele inkomen, een en ander met inachtneming van de diverse categorieën van inkomensstrekkers, blijkt.

Nu is het in de eerste plaats zo, dat het beschikbare cijfermateriaal ons nog niet verder kan helpen bij pogingen tot het verkrijgen van een behoorlijk inzicht in de feitelijke verdeling. Maar voor ons weegt veel zwaarder een geheel ander facet van de hier behandelde problematiek. *Zelfs als we beschikken over een redelijke mate van inzicht in de feitelijke verdeling van het nationale inkomen en in de verschuivingen daarin, is het niet mogelijk, daaruit normen af te leiden.*

De vraag, of een bepaalde inkomensverdeling „rechtvaardig”, „doelmatig” of „redelijk” is, kan nimmer worden beantwoord aan de hand van historische cijferreeksen.

Het is een probleem, dat zeer interessant is, maar waartomtrent moet worden gesteld, dat zeker niet op korte termijn overeenstemming kan worden bereikt. Zelfs is het aantal dergenen, die het probleem als onoplosbaar beschouwen, niet gering.

Moeten we nu, op grond van ons nogal negatief gestelde betoog, concluderen, dat een gesprek, hetzij tussen Overheid en bedrijfsleven, hetzij tussen ondernemers en arbeiders, over de vraag of het wenselijk is te streven naar de verkrijging van een aandeel der arbeiders in het nieuw te vormen maatschappelijk vermogen zinloos is? Dit is zeker niet het geval! Wij hebben met het bovenstaande slechts willen aantonen, dat men in een dergelijk gesprek gemakkelijk op dwaalwegen kan geraken, die een gezonde discussie belemmeren. Immers, het is zeer goed mogelijk het probleem van geheel andere zijden te benaderen. Wij denken hierbij aan vragen betreffende de maatschappijstructuur. Het vraagstuk van de maatschappelijke betekenis van de persoonlijke eigendom als zodanig dringt zich dan onmiddellijk aan ons op. En in onmiddellijk verband daarmee staat de vraag, in hoeverre de individuen, waaruit onze samenleving is opgebouwd, bereid zijn, de grote verantwoordelijkheid te dragen, die het zijn van eigenaar van een deel van het maatschappelijk vermogen met zich brengt.

Indien men bereid is, zich op deze problemen te bezinnen, komt het ons voor, dat een gesprek niet alleen niet zinloos is, maar zelfs nuttig en vruchtbaar kan zijn.

²⁾ Publicaties van de Sociaal-Economische Raad, 1951, no 1, blz. 51.

¹⁾s-Gravenhage.

Drs J. GOEDHART.

Deviezenpositie en deviezenbalans

Sedert het begin van dit jaar valt een voortdurend slechter worden van de netto deviezenreservé van De Nederlandsche Bank waar te nemen; door tal van oorzaken is binnen luttele maanden meer dan f 500 mln, ruim een derde deel van de deviezenvoorraad der centrale bank, afgevoerd. In steeds breder kring begint dit verloop van zaken onrust te wekken en vraagt men zich min of meer bezorgd af over

welke deviezenreserves Nederland — dus niet De Nederlandsche Bank — nog de beschikking heeft om deze in geval van nood te mobiliseren. Hierover is vrijwel niets bekend; met grote volharding vermijden de financiële autoriteiten elke mededeling of publicatie van cijfers, die een inzicht kunnen geven in onze feitelijke reserves. Wel wordt jaarlijks door de Minister van Financiën aan

de Tweede Kamer der Staten-Generaal een nota aangeboden, welke aangediend wordt als „nota inzake de deviezenpositie”. Deze terminologie is in feite echter onjuist want deze nota geeft geen enkel inzicht in de stand en de ontwikkeling van de deviezenpositie des lands; zij behelst niet meer dan een deviezenbalans over de inkomende en uitgaande deviezenbetalingen, geregistreerd gedurende een bepaalde korte periode, meestal een jaar; zij wijdt lezenswaardige beschouwingen aan de ontwikkeling van het lopende goederen- en dienstenverkeer, geeft een opgave van de buitenlandse leningschulden van de Staat zelf en zwijgt overigens geheel over de deviezenpositie en deviezenreserves van het land.

Na lezing van alle zes tot dusverre verschenen deviezennota's is men omtrent de deviezenpositie van ons land, d.i. de in Nederlands bezit zijnde deviezenwaarden tezamen met de in guldens luidende Nederlandse vorderingen op het buitenland, verminderd met de in en op Nederland bestaande activa van het buitenland en de in valuta luidende schuldverplichtingen van Nederland en zijn ingezetenen aan het buitenland, nog even wijs als voordien. Ook de weekstaat van De Nederlandsche Bank zegt totaal niets omtrent de Nederlandse netto deviezenpositie en de nog aanwezige reserves; zij wijst niet meer aan dan de ontwikkeling van het over De Nederlandsche Bank geleide lopende deviezenverkeer, enkele kapitaalposten en de goudvoorraad.

Herhaaldelijk is van binnen- en buitenlandse zijde getracht een inzicht in onze werkelijke deviezenpositie te verkrijgen; vooral de buitenlandse geldgevers, bij wie credieten zijn opgenomen, willen geïnformeerd zijn omtrent de „standing as debtor” van ons land. Ook zij zijn daarin niet geslaagd; het is de vraag, of deze handelwijze tegenover het buitenland verstandig moet worden geacht; herhaaldelijk blijkt toch deze geheimzinnigheid grond tot achterdocht te hebben gegeven.

In de eerste plaats is hier van belang te weten over welke deviezenactiva ons land nog de beschikking heeft en in welke valuta deze luiden, waarbij tevens een rol speelt welk bedrag liquideerbaar is en het deel waarvan een liquidatie feitelijk onmogelijk moet worden geacht. Te denken is hier aan een schema der voorhanden reserves en een vaststelling der prioriteit, waarin zij zo nodig opgeofferd moeten worden. Van deze activa is slechts een klein deel bekend, nl. hetgeen bij De Nederlandsche Bank loopt. Ook is retrospectief bekend hetgeen door de deviezenautoriteiten reeds werd opgeofferd door vordering. Over de omvang van ons buitenlands effectenbezit, kapitaalvorderingen, industriële deelnemingen, buitenlands onroerend bezit enz. zijn nimmer cijfers bekend gemaakt. Van de passiva, in valuta luidend, zijn eveneens slechts enkele posten bekend, nl. de valutaschulden uit hoofde van door de Staat opgenomen buitenlandse leningen en de post crediteuren in vreemde valuta in de weekstaat van De Nederlandsche Bank. De valutaverplichtingen van het bedrijfsleven, van banken en particulieren en van de Staat uit anderen hoofde dan leningen zijn steeds onbekend gebleven. Dezelfde onzekerheid heerst met betrekking tot de in guldens luidende vorderingen op en verplichtingen aan het buitenland. Hoe groot zijn de guldenzaldis van het buitenland in Nederland, hoe groot is het buitenlands bezit aan Nederlandse effecten, welke Nederlandse onroerende goederen zijn in buitenlandse handen?

Het zijn alle vragen, die voor degenen, die de Nederlandse deviezenpositie willen beoordelen, onbeantwoord zijn gebleven. Dat het hier om enorme bedragen gaat, is zeker, indien men bedenkt, dat bijv. ca 50 pCt van het aandelenkapitaal der Koninklijke Olie ad ruim f 900 mln geraamd wordt in buitenlands bezit te zijn. Ook is bekend, dat het buitenland tot een bedrag van ca f 95 mln zijn gulden-vorderingen uit betalingsaccorden in Nederlands schat-

kistpapier heeft belegd. Van het buitenlands bezit in Nederland zijn onder het merendeel der getroffen betalingsovereenkomsten de reuvenen zowel als de contractueel vervallende kapitaalhoofdsommen transferabel. Van belang voor de toekomstige ontwikkeling der jaarlijkse deviezenbalans is dan ook te weten welk deel van dit buitenlands bezit voor transfer in deviezen in aanmerking komt en welke verschuivingen zich hierin voordoen, met name in hoeverre deze guldenverplichtingen door non-transfer der opbrengsten stijgen en welke bedragen door de buitenlandse eigenaren dezer activa bij verblijf binnen Nederland worden verbruikt. Men tast hierover thans volslagen in het duister, al is het zeer waarschijnlijk, dat deze guldenverplichtingen jegens het buitenland, die toch vroeg of laat in deviezen gehonoreerd zullen moeten worden, niet onaanzienlijk zijn toegenomen, daar van de zijde der deviezenautoriteiten met alle middelen getracht wordt de transfer van opbrengsten en hoofdsommen zoveel mogelijk te beperken. Op de keper beschouwd kan zulks echter niet meer dan een uitstel van betaling betekenen.

Een factor van belang is hierbij ook de emigratie, die in de toekomst nog wel zwaarder op onze deviezenpositie zal gaan wegen. Sedert 1945 hebben tienduizenden ons land verlaten; zij laten hier in geblokkeerde vorm hun guldenbezit achter, hetwelk steeds stijgt, daar De Nederlandsche Bank de emigranten een verklaring laat ondertekenen, waarbij zij afstand doen van het recht op transfer hunner Nederlandse vermogensopbrengsten, ook indien zij later de nationaliteit van het land hunner vestiging hebben verkregen en dus onder de betalingsovereenkomst met dit land zijn komen te vallen. Daarnaast zullen voor deze emigranten in de loop der na hun vertrek komende jaren in Nederland erfenissen, legaten, vervallende levensverzekeringen e.d. opkomen, welke deviezenrechtelijk niet te keren zijn en die het guldenbezit in buitenlandse handen zullen doen stijgen. Gezien het feit, dat sedert medio 1947 reeds ruim 40.000 vergunningen krachtens de Emigratiebeschikking 1947 zijn afgegeven, kan men gevoelig aannemen, dat alleen uit dezen hoofde de Nederlandse guldenverplichtingen aan het buitenland met tientallen miljoenen guldens zijn toegenomen. Het laten afleggen der boven vermelde verklaring door de emigranten is natuurlijk voor dit probleem geen remedie, vooral indien men eens de verhandelbaarheid in het buitenland der deviezenrechtelijk geblokkeerde guldens zal gaan toelaten, hetgeen toch vroeg of laat onvermijdelijk zal zijn.

Aan de actiefzijde zou het voorts van belang zijn te weten, welke deviezenbedragen door emigranten hier voor hun vertrek gedwongen van de hand zijn gedaan (De Nederlandsche Bank eist toch verkoop in het binnenland der in het bezit van emigranten zijnde deviezenwaarden vóór hun vertrek), welke bedragen voor investering in het buitenland aan Nederlandse ondernemingen ter beschikking worden gesteld en welke deviezenbaten deze opleveren, in het buitenland opkomende verzekeringen, erfenissen enz., kortom alle baten en uitgaven, welke in de sector van het kapitaalverkeer vallen. In alle publicaties van de Minister van Financiën en De Nederlandsche Bank vindt men over deze vragen geen woord. Deze gegevens zijn op grond der diverse aanmeldingsverplichtingen krachtens het Deviezenbesluit 1945 bij de deviezenautoriteiten vrij exact bekend. Aan de hand daarvan zou de reële situatie der Nederlandse deviezenpositie min of meer globaal te beoordelen zijn. Naar het wil voorkomen, ware het toch wel zeer gewenst, dat ook eens aan deze onderwerpen een deviezennota werd gewijd, opdat naast de ontwikkeling der jaarlijkse deviezeninkomsten en -uitgaven, ook een inzicht kon worden verkregen in de werkelijke overall-positie, waaruit een deel der jaarlijkse deviezeninkomsten en -uitgaven, dat buiten het lopende goederen- en dienstenverkeer ligt, zijn oorsprong heeft. Wanneer deze

gegevens ter beschikking zouden komen, dan zou men de ontwikkeling der Nederlandse deviezenpositie en reserve op korte en lange termijn althans in grote lijnen kunnen beoordelen en niet behoeven te volstaan met een jaarlijkse deviezenbalans, die op lange termijn bezien, zeer weinig zeggend is. Zelfs indien deze balans van over één jaar lopende deviezeninkomsten en -uitgaven zich dank zij binnenlandse deviezenteknische maatregelen, die zich aan de waarneming door de openbaarheid onttrekken, gunstig zou gaan ontwikkelen, zegt dit niets met betrekking tot de eigenlijke deviezenpositie van het land en omgekeerd.

Nu ons land debiteurstaat geworden is met een reeds aanmerkelijke buitenlandse schuld, nu de jaarlijkse deviezenbalans blijkens verklaring van de Overheid een bron van voortdurende regeringszorg blijft en steeds meer invloed op de ontwikkeling van het binnenlandse economische leven gaat uitoefenen, zal het door de Regering gevoerde deviezenbeleid beoordeeld moeten kunnen worden. Dit kan alleen tegen de achtergrond der Nederlandse deviezenpositie en reserve in haar volle omvang. Tot nu toe is praktisch iedere beoordeling van het deviezenbeleid der Regering voor de leden der volksvertegenwoordiging onmogelijk geweest, omdat hen de basiscijfers zijn onthouden. Het beoordelen van over één jaar zich uitstrekkende

cijfers van inkomsten en uitgaven heeft weinig zin indien men de vermogenspositie en de bronnen der betalingen niet kent; slechts dan is te bepalen of men boven zijn stand leeft, slechts dan is het gevoerde beleid in zijn huidige en toekomstige aspecten te waarderen, indien men kennis draagt van de ontwikkeling dezer cijfers. Eveneens zijn praktisch onbekend de richtlijnen aan de hand waarvan de praktische deviezenpolitiek door de deviezenautoriteiten wordt gevoerd, zomede de resultaten daarvan. Cijfers omtrent gerepatrieerde binnenlandse effecten, de invloed van de binnenlandse besteding van geblokkeerd buitenlands guldenbezit op het deviezenopkomen, omtrent de constructie van binnenlandse investeringen van het buitenland en andere gegevens, van groot belang om de toekomstige ontwikkeling van en druk op onze deviezenreserves te beoordelen, zijn nog steeds geheim gebleven. Het gevolg hiervan is dan ook, dat de reële deviezenpositie des lands aan de hand der jaarlijks verschijnende deviezennota's in het geheel niet te beoordelen is; hetzelfde geldt voor het gevoerde praktische deviezenbeleid en zijn consequenties, welke tot nu toe dan ook vrijwel geheel buiten de parlementaire discussies zijn gebleven.

's-Gravenhage.

Mr Dr J. H. F. BLOEMERS.

Het Gemeentefonds in de Eerste Kamer

Bij de behandeling van het begrotingshoofdstuk-1951 voor Binnenlandse Zaken in de Eerste Kamer zijn de gemeentefinanciën ter sprake gekomen. De Tweede Kamer moest dit onderwerp laten liggen omdat de Memorie van Antwoord op het afdelingsverslag over het wetsontwerp-noodvoorziening 1951 en 1952 eenvoudig niet verschijnt.

In de zomer 1951 blijft dus deze materie van wetgevende aard rusten. Ondertussen werken de gemeentebesturen met de door Gedeputeerde Staten goedgekeurde gemeentebegrotingen over 1951, al is niet zeker dat de inkomsten, welke uit het Gemeentefonds worden verwacht, op het juiste bedrag zijn geschat.

Het afdelingsverslag der Eerste Kamer over de begroting van Binnenlandse Zaken klaagt over de moeilijkheden der gemeenten bij de financiering van de steeds stijgende gemeentelijke uitgaven. Maar ondertussen worden de gemeenten tot een ruime aflossingspolitiek op de schuldenlast gedwongen.

Bij haar antwoord trad de Regering geheel in de materie van de wettelijke regeling der noodvoorziening. Deze zaak kon echter niet bevredigend worden afgedaan omdat de wettelijke regeling zelve in ontwerp nog bij de Tweede Kamer ligt.

De Regering deed echter een belangrijke mededeling op een punt hier vroeger als de „pointe” aangemerkt ¹⁾.

De Regering schrijft: „Het ligt in de bedoeling van de Regering, nu, sinds de indiening van meergenoemd wetsvoorstel (de noodvoorziening) en van de fondsbegroting, het loon- en kostenpeil is gestegen en ook de inkomsten van het gemeentefonds mede tengevolge daarvan zullen stijgen (zulks geschiedt ook door de gunstige stand der inkomsten uit 's Rijks belastingen, welke voor een deel

worden afgedragen aan de gemeenten) het uitkeringspercentage voor 1951 hoger te stellen dan het aanvankelijk voorgestelde van 125 pCt”.

Hiermede is aan één-wens der gemeenten voldaan en hiermede is één moeilijkheid opgelost, waarvoor de gemeenten over 1951 dadelijk stonden.

Op het bestaan van die moeilijkheid is vroeger door mij in dit tijdschrift gewezen ²⁾. Nu zij voorlopig is opgelost, moet ook dit worden vermeld.

De vraag blijft, welk percentage zal worden uitgekeerd. Hoe hoger dit percentage wordt gesteld, hoe minder er behoefte is aan nieuwe bijzondere bijdragen.

Bij het openbaar debat in de Eerste Kamer over de begroting van Binnenlandse Zaken konden geen nieuwe gezichtspunten worden geopend.

Het punt, hier behandeld, komt terug bij de begroting van het Gemeentefonds 1951. De Regering zegt in haar Memorie van Antwoord, dat over de mate, waarin het uitkeringspercentage uit het Gemeentefonds aan de gemeenten te doen (zowel voor de algemene als voor de bijzondere uitkering) nog overleg plaatsvindt.

De begroting van het Gemeentefonds wordt in de Eerste Kamer behandeld tegelijk met de begroting van Financiën, zulks ongeveer einde Juli. Ook dan zal de Minister van Financiën zeker nog niet kunnen mededelen welk percentage uiteindelijk zal worden gegeven.

Definitief kan dit punt eerst geregeld worden, wanneer het wetsontwerp noodvoorziening 1951 en 1952 in de Staten-Generaal in de herfst van 1951 zal zijn afgedaan.

Wel wat laat?

's-Gravenhage.

C. W. DE VRIES.

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 25 April 1951.

²⁾ Zie „E.-S.B.” van 25 April 1951.

De nationale jaarrekeningen van Nederland

In het midden van het vorig jaar heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek een belangrijke publicatie het licht doen zien: „De Nationale Jaarrekeningen: doeleinden, problemen, resultaten” (No 8 der *Monografieën van De Nederlandse Conjunctuur*), waarmee de onderzoekingen over het nationale inkomen en de nationale jaarrekeningen, die zich over een periode van ongeveer twaalf jaar uitstrekken, een voorlopige afsluiting hebben gevonden¹⁾. Het belang van het bijeengebrachte materiaal kan moeilijk worden overschat. Het geeft een gedetailleerd beeld van de structuur van de Nederlandse volkshuishouding zoals tevoren niet beschikbaar was en thans nog slechts weinig landen bezitten en doet daarmee de hoge graad van ontwikkeling uitkomen van de economische statistiek hier te lande. Een dergelijk resultaat kon slechts na vele jaren intensieve arbeid worden bereikt. Het is te danken aan de vooruitziende blik van de Regering en van een kleine groep economen en statistici in de overheidsdienst, die beginnende ongeveer vijf en twintig jaar geleden, het belang hebben ingezien van een kwantitatieve waarneming en meting van het economisch gebeuren in de volkshuishouding als geheel²⁾. Hun arbeid werd door jongere krachten voortgezet en uitgebreid. Het geheel van de ervaringen, methoden en resultaten vormt een kostbaar wetenschappelijk bezit, dat hooft het niet pleegt te worden uitgedrukt als percentage van ons nationaal vermogen, ongetwijfeld rijke vruchten afwerpt voornamelijk voor de formulering van maatregelen van economische en sociale politiek. De hiervoor noodzakelijke studies vereisen kwantitatief inzicht in de reacties van de volkshuishouding op interne en externe factoren, welke kunnen worden gemeten aan de hand van statistieken over de componenten van het nationale inkomen en de nationale uitgaven en andere economische gegevens.

De genoemde publicatie bevat de definitieve nationale jaarrekeningen voor 1938, 1946 en 1947 en voorlopige cijfers voor 1948 en 1949. De begeleidende tekst geeft na een interessant historisch overzicht een beschrijving van de theoretische grondslagen en de gevolgde berekeningsmethoden. Tot een kritische discussie in de literatuur is het, voor zover schrijver dezes bekend, nog niet gekomen. De volgende opmerkingen mogen hiertoe wellicht de stoot geven.

Theoretische grondslagen.

Wie in de publicatie over de nationale jaarrekeningen zoekt naar een gedetailleerde bespreking van het inkomensbegrip, dat aan de berekeningen ten grondslag ligt, ziet zijn verwachtingen teleurgesteld. Het derde hoofdstuk, dat volgens de titel bedoeld is om de theoretische opzet te verklaren, geeft een uiteenzetting van de groepen van transacties, de economische sectoren, en de soorten van rekeningen en posten, waaruit de jaarrekeningen bestaan. In de gedachtengang van de samenstellers is dus het rekeningsstelsel primair, grootheden als het nationale inkomen tegen factorkosten of tegen marktwaarde en het

bruto nationale product worden uit de jaarrekeningen afgeleid door optelling van bepaalde posten. Duidelijk blijkt hieruit het extreme standpunt dat in de Nederlandse publicatie wordt ingenomen. De bespreking bepaalt zich tot een beschrijving van het rekeningsstelsel opgesteld naar analogie min of meer van een bedrijfsboekhouding. De publicatie illustreert daarmee wat o.i. een bezwaar kan zijn van de methode der jaarrekeningen: zij leidt de aandacht af van de discussie van de fundamentele begrippen die aan de analyse van het nationale inkomen ten grondslag liggen. De definiëring van de statistische equivalenten van begrippen uit de economie, zoals inkomens, kapitaalvermogen, ondernemerswinst, arbeidsinkomen, vereist een gedetailleerd onderzoek, waarbij het stelsel van de nationale jaarrekeningen als zodanig van weinig nut is. Pas nadat over de statistische inhoud van deze (en vele andere) begrippen overeenstemming is bereikt, kan men overgaan tot de formele opstelling van de nationale jaarrekeningen, waarbij de hierin voorkomende posten worden gedefinieerd overeenkomstig de resultaten van het theoretisch onderzoek. De noodzakelijkheid van een voorafgaande analyse van de te gebruiken begrippen springt duidelijk in het oog bij de definiëring van nationaal inkomen als netto nationaal product, d.i. de totale waarde van alle voortgebrachte goederen beschikbaar voor de behoeftebevrediging van consumenten of voor toevoeging aan de voorraad kapitaalgoederen plus de netto verandering in financiële claims op het buitenland voor zover deze uit de nationale productie voortvloeien. Vragen of bijv. de diensten van de huisvrouwen of de huurwonen van woningen tot het nationale inkomen of de huurwonen gerekend, en in welke mate de prestaties van de Overheid als dienstverlening aan consumenten moeten worden beschouwd dient eveneens nader te worden onderzocht voordat tot de statistische berekening van het lijksinkomen kan worden overgegaan. Even belangrijk zijn de vraagstukken betreffende de methode van waardering van het nationale product. Kapitaalwinsten of verliezen dienen daarbij buiten beschouwing te blijven en de waarde van de kapitaalgoederen, die in het productieproces zijn opgebruikt, moet worden afgetrokken. De laatste post doet o.a. de vraag rijzen, of deze tegen vervangingswaarde of op een andere basis moet worden gewaardeerd. Deze voorbeelden tonen voldoende aan, welke belangrijke definitieproblemen onderzocht moeten worden voordat tot de berekening van het nationale inkomen kan worden overgegaan en een met deze definities overeenstemmend stelsel van jaarrekeningen kan worden opgesteld³⁾. Het is niet mogelijk de rekeningen zo gedetailleerd op te stellen, dat aan de eisen van het onderzoek van het nationale inkomen bij voorbaat zou zijn voldaan. De analogie met de bedrijfsboekhouding gaat veel minder ver dan wel eens wordt gemeend. Het doel en de begrippen lopen zeer sterk uiteen. Hoewel enkele posten uit de nationale jaarrekeningen kunnen worden beschouwd als de som van overeenkomstige posten uit de ondernemingsboekhoudingen, is op voorafgaande posten alleen het geval na gewoonlijk gecompliceerde correcties.

De methode der nationale jaarrekeningen vermag ook geen licht te verspreiden over de vraag, of het nationale inkomen „tegen factorkosten” of „tegen marktwaarde” of misschien op andere basis moet worden

¹⁾ Als eerste officiële publicatie op dit gebied verscheen in October 1939: „Enkele Berekeningen over het Nationale Inkomen van Nederland”, No 2 van de *Speciale Onderzoekingen van de Nederlandse Conjunctuur*. Een geheel herziene uitgave van deze publicatie verscheen in December 1948: „Het Nationale Inkomen van Nederland 1921-1939”, No 7 der *Monografieën van de Nederlandse Conjunctuur*. Deze publicatie bevat ook een bibliografie van de uitvoerige officiële en niet-officiële literatuur over het nationale inkomen van Nederland. Een overzicht van de meest recente artikelen en publicaties is opgenomen in de genoemde Monografie No 8, blz. 128. Daarnaast moeten ook de *Statistische Bulletin* van het Centraal Bureau voor de Statistiek genoemd worden, waarin van tijd tot tijd de laatste totaalcijfers worden bekend gemaakt.

²⁾ Ook het Wetenschappelijk Bureau van de S.D.A.P. (onder het directoraat van Ir H. Vos) heeft in de periode vóór 1940 belangrijke economisch-statistische studies het licht doen zien.

³⁾ Een gevolg van de door het C.B.S. gevolgde werkwijze is, dat in het statistische hoofdstuk IV herhaaldelijk theoretische kwesties moeten worden besproken, bijv. de definitie van toegevoegde waarde in par. 3 handelende over de industrie, welke in een voorafgaand theoretisch hoofdstuk behoorden te worden behandeld.

gewaardeerd. In beginsel kunnen beide uit de jaarrekeningen worden afgeleid. Op basis van de waarde en prijsleer is het stellig bevreemdend, dat er twee begrippen nationaal inkomen naast elkaar bestaan. Het stelsel van de nationale jaarrekeningen vermag niet te zeggen aan welk van de mogelijke totalen uit theoretisch oogpunt de voorkeur moet worden gegeven. Van hoe groot belang dit punt is zal hierna nog blijken.

Enkele detailopmerkingen.

Op enkele punten wijkt de samenstelling van de jaarrekeningen af van de internationaal gebruikelijke. Op de rekening „verbruikers” worden als inkomen ook beschouwd de niet-uitgekeerde winsten van naamloze vennootschappen, die dus aan de aandeelhouders worden toegerekend. Dienovereenkomstig omvat het cijfer voor de besparingen der verbruikers tevens de niet-uitgekeerde winsten van de naamloze vennootschappen. De reden, dat beide vormen van besparingen niet afzonderlijk worden vermeld, is vermoedelijk, dat de post niet op een onafhankelijke berekening berust, maar indirect als een „residu” is verkregen. Het is dientengevolge onmogelijk voor Nederland het „persoonlijk inkomen” op te geven in de betekenis, die daaraan gewoonlijk wordt gehecht, d.w.z. exclusief de reserveringen der naamloze vennootschappen.

De rekening „verzekeringsfondsen” omvat zowel de particuliere pensioenfondsen en de levensverzekeringmaatschappijen, als de sociale fondsen van de Overheid.

De vraag mag worden gesteld, of althans uit economisch oogpunt de scheiding tussen de sociale verzekeringsfondsen en de Overheid wel zin heeft, en of het daarom geen voorkeur zou verdienen de verzekerings- en pensioenfondsen van het Rijk samen te voegen met de gewone overheidsrekeningen in plaats van met de particuliere levensverzekeringmaatschappijen.

Bij de beoordeling van de cijfers over de investeringen dient in het oog te worden gehouden, dat in tegenstelling met gangbare opvattingen, de uitgaven voor de aanleg van wegen, bruggen, kanalen, enz. als lopende uitgaven zijn genoteerd en niet als investeringen. Alleen de kapitaalsuitgaven van de Overheid ten behoeve van overheidsbedrijven zijn als investeringen beschouwd.

De overheidsrekening is nog op een kasbasis opgesteld. Dit betekent dus o.a., dat de belastingontvangsten daarin verschijnen in het jaar van betaling. Blijkens een ontvangen inlichting ligt het in de bedoeling in de toekomst in plaats daarvan de op basis van het inkomen en andere grondslagen verschuldigde belastingen op te nemen.

Bij de indeling van de belastingen is de personele belasting naar de grondslag huurwaarde als een directe belasting beschouwd. Daar deze belasting op een verbruiksuitgaaf drukt, zou hij evenals andere belastingen op de consumptie wellicht bij de indirecte belastingen moeten worden ingedeeld voor de berekening van het nationale inkomen tegen marktwaarde.

De behandeling van de binnenlandse goudbeweging en van de restitutie van weggevoerd goud wijkt af van de aanbevelingen van het Internationale Monetaire Fonds. De reden hiervan is niet geheel duidelijk, daar deze aanbevelingen geen bezwaar ontmoeten uit het oogpunt van de analyse van het nationale inkomen.

De nauwkeurigheid van de uitkomsten.

Sinds enige tijd heeft men de gewoonte gevolgd om bij diverse reeksen betreffende de verbruiksuitgaven aan te geven, welke de graad van nauwkeurigheid is, die daaraan kan worden toegekend. Zij zou ook op andere componenten van het nationale inkomen kunnen worden toegepast. Deze methode is in enigszins gewijzigde vorm ook toegepast in Ierland en Zweden. Zij betekent ongetwijfeld

een belangrijke stap voorwaarts naar de aanvaarding van een „statistische ethiek”, maar laat nog veel vragen onbeantwoord. De belangrijkste is, dat zij in het algemeen geen inlichting geeft over de richting $\frac{1}{2}$ positief of negatief — van een mogelijke foutenmarge in de schattingen. Voor de toepassingen op vraagstukken van economische politiek is het nu juist van groot belang om te weten of de uitkomsten misschien een geflatteerd beeld geven of bij de werkelijkheid ten achter blijven. De volgende opmerkingen zijn in dit verband wellicht van nut.

Een van de moeilijkste punten uit de berekening van het nationale inkomen, dat uit dit oogpunt de aandacht vraagt, is de aftrek voor depreciatie. Op basis van de definitie van het nationale inkomen als netto nationaal product zou de depreciatie van de in de productie gebruikte kapitaalgoederen op basis van de vervangingswaarde moeten worden berekend. Gebeurt dit niet dan dreigt het gevaar, dat bijv. in een periode van stijgende prijzen het nationale inkomen wordt overschat. Dit doet zich dan ook voor in alle landen waar de afschrijvingen uit gegevens van de belastingautoriteiten worden afgeleid, die gewoonlijk depreciatie niet toestaan. In de Nederlandse berekeningen heeft men getracht de afschrijvingen tegen vervangingswaarde te ramen. De details van de gevolgde methode zijn niet bekend; bijv. is niet bekend, hoe men er in geslaagd is de afschrijvingen tegen vervangingswaarde te berekenen in het gekozen basisjaar (1938). Vergelijkt men de cijfers voor verschillende bedrijfstakken dan blijkt, dat in de nijverheid de afschrijvingen gestegen zijn van f 194 mln in 1938 tot f 354 mln in 1946 en f 429 mln in 1947, dus ruim verdubbeld. Voor de exploitatie van onroerende goederen blijken de afschrijvingen f 60 mln te hebben bedragen in 1938, tegenover f 200 mln in 1946 en 1947, dus merkwaardigerwijze een zeer veel grotere stijging, nl. tot meer dan het drievoudige van het bedrag in 1938. Houdt men bovendien rekening met het feit, dat bij vrije concurrentie in de na-oorlogsperiode de veroudering van het industriële productie-apparaat duidelijker aan de dag zou zijn getreden, dan zijn de afschrijvingen in de nijverheid zeer waarschijnlijk te laag geraamd en is daarmee het nationale inkomen dus enigszins overschat.

Een tweede punt betreft de interest verschuldigd op de overheidsleningen van Indonesië. In de oorlogsjaren en ook daarna werd deze rente tijdelijk door de Regering hier te lande voorgeschoten en ontstond dus een vordering op Indonesië, zonder dat hiertegenover een reële transactie stond in de vorm bijv. van een exportoverschot. Men zou nu deze rentebetalingen bij het nationale inkomen kunnen tellen als een vorm van rente en dividend van buitenlandse beleggingen, waartegenover aan de uitgaanzijde een vordering op Indonesië ontstaat. Dit is evenwel niet meer dan een boekhoudkundige transactie. De reële bijdrage tot het nationale inkomen vindt pas later plaats wanneer t.z.t. de debiteur aan zijn verplichtingen voldoet. Het is daarom aan te bevelen de bedoelde voorgeschoten rentebetalingen op het ogenblik nog niet in het nationale inkomen op te nemen.

Van groot belang zijn de berekeningen over het reële nationale inkomen, omdat zij in staat stellen een vergelijking te maken met de vooroorlogse goederenvoorziening. De methode van berekening komt hierop neer, dat de verschillende componenten van het nationale inkomen worden gecorrigeerd voor veranderingen in het prijsniveau. Dit kan geschieden bijv. door berekening van productie-indices voor de verschillende bedrijfstakken, die vervolgens tot een algemene index van het reële nationale product worden gecombineerd ⁴⁾.

De hypothesen, die hierbij worden gemaakt, blijken een

⁴⁾ Dr H. Rijken van Olst en C. A. Oomens, „Het reële nationale product en het reële nationale inkomen”, *Statistische en Econometrische Onderzoekingen*, Jrg 4, no 4, December 1949, blz. 149-157.

belangrijke invloed te hebben op de resultaten. Wat de overheidssector betreft heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek aangenomen, dat de arbeidsproductiviteit van de ambtenaren dezelfde is als voor de oorlog; en dat de sterk gestegen omvang van de overheidstaak geheel als dienstverlening in de zin van bevestiging van finale behoeften kan worden aangemerkt⁵⁾. De laatstgenoemde veronderstelling komt echter weinig overeen met de realiteit, daar tal van economische reguleringsdiensten meer het karakter hebben van noodzakelijke bedrijfskosten voor de volkshuishouding als geheel.

Wat het huizenbezit betreft is aangenomen, dat huizen waarin meer dan een gezin woont, intensiever bewoond worden, nl. 25 pCt en dus een 25 pCt grotere dienst produceren dan normaal bewoonde woningen. Deze onderstelling is uiteraard tamelijk willekeurig. Bovendien is met kwaliteitsvermindering van de woningen ten gevolge van veroudering en onvoldoende onderhoud waarschijnlijk niet voldoende rekening gehouden.

Wat de bijdrage van de handel tot het reële inkomen betreft, is aangenomen, dat deze hetzelfde verloop vertoont als de totale productie-omvang van landbouw, industrie, enz. De vraag mag gesteld worden, of de sterke inkrimping van onze internationale handel daarmee wel voldoende is verdisconteerd.

In het algemeen kan de vraag worden gesteld, of met kwaliteitsveranderingen sinds het vooroorlogse basisjaar (1938) wel voldoende rekening is gehouden. Men krijgt de indruk, dat bij de samenstelling van het nieuwe interim-prijsindexcijfer van het gezinsverbruik in dit opzicht een grotere voorzichtigheid is in acht genomen dan bij de berekening van de consumptie-uitgaven in constante prijzen.

⁵⁾ Het begrip „nationaal inkomen tegen marktwaarde” ontstaat, zoals bekend, wanneer men de consumptie en de kapitaalvorming tegen marktprijzen waardeert en wanneer men de Overheid beschouwt als consument uitsluitend van finale goederen en diensten. Bij het volgens de waarde- en prijsleer meest aanvaardbare begrip van nationaal inkomen, dat evenwel statistisch moeilijk te hanteren is, valt het onderscheid tussen nationaal inkomen „tegen factorkosten” en „tegen marktwaarde” weg.

Het probleem doet zich in beginsel bij beide berekeningen in dezelfde mate gelden.

De conclusie lijkt gewettigd, dat de indexcijfers van het reële nationale inkomen en het reële nationale product de bestaande toestand in vergelijking met het vooroorlogse basisjaar (1938) misschien iets te gunstig voorstellen. De belangrijkste factor hierbij is de sterk uitgebreide overheidssector, welke slechts voor een klein deel als dienstverlening aan consumenten mag worden beschouwd, en voor het grootste deel als verhoogde kosten voor het beheer van de volkshuishouding. Neemt men aan, dat de gehele toeneming van de overheidstaak sinds 1938 als gestegen „onkosten” moeten worden beschouwd (dit is ongetwijfeld een extreme veronderstelling) dan zou het indexcijfer van het reële nationale product per hoofd der bevolking thans (voor het jaar 1950) nog iets beneden het vooroorlogs peil liggen, in plaats van 7 pCt er boven, zoals de officiële berekening aangeeft. Houdt men ook met de andere genoemde factoren rekening, die waarschijnlijk van geringere invloed zijn op de einduitkomst, dan lijkt het waarschijnlijk, dat het reële nationale inkomen per hoofd der bevolking in de na-oorlogsperiode het niveau van 1938 nog niet of nauwelijks heeft overschreden.

Slotopmerking.

Het bovenstaande betreft slechts enkele punten uit het buitengewoon waardevolle materiaal, dat thans ter beschikking is gekomen. Het is verheugend te vernemen, dat de samenstellers van de publicaties over het nationale inkomen het voornemen hebben de nieuwste cijfers op uniforme wijze en volgens uniforme classificatie elk jaar in *Statistische en Econometrische Onderzoekingen* te publiceren. Dit zal ongetwijfeld het gebruik van deze gegevens, thans verspreid over diverse afleveringen en *Statistische Bulletins* en onderhevig aan talrijke tussentijdse revisies ten goede komen. Verschillende van de boven gemaakte opmerkingen kunnen daarbij misschien ook van nut zijn.

New York.

Dr J. B. D. DERKSEN.

De ISO-conference (TC 38 - Textiles) te Bournemouth¹⁾

(4-9 Juni 1951)

Ondanks het feit, dat het laatste congres van dit Comité (de zgn. Buxton-conference) in 1948 gehouden was en er dus sindsdien 3 jaren waren verlopen, bleek de internationale belangstelling voor het normalisatiewerk niet verflauid. Op het nu te Bournemouth gehouden congres waren 16 landen vertegenwoordigd, nl. Australië, België, Canada, Tsjecho-Slowakije, Denemarken, Frankrijk, India, Italië, Nederland²⁾, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Zuid-Afrika, Zweden, Zwitserland, Engeland en de Verenigde Staten, met in totaal ruim honderd afgevaardigden.

Hoewel de Bournemouth-conference op een zeer belangrijk punt, nl. één universeel stelsel voor de nummering van zowel vezels als garens en zulks op een directe, metrische en decimale basis, tot overeenstemming kwam,

¹⁾ Waar normalisatie nu eenmaal ligt in het grensgebied tussen de economie en de techniek, is het zelfs in een artikel voor een economisch tijdschrift onvermijdelijk, ook nu en dan even op vrijwel zuiver technisch terrein te komen.

Dit deel, nl. de behandeling van de punten 3-7 van de agenda, hetwelk Ir W. H. Westenberg verzorgde, is echter door hem beperkt tot een summier overzicht. Een uitvoerig verslag op technisch gebied volgt later in een technisch tijdschrift.

²⁾ De Nederlandse delegatie bestond uit de heren Dr H. L. Röder, Dr H. J. Selling, Ir W. H. Westenberg en Dr J. Wisselink (voorzitter), terwijl Ir G. J. Schott het deel der conferentie bijwoonde, waarin de systematische beperking van garenummers en weefselbreedtes werd behandeld. Ir J. van Nouhuys en Ing. B. ter Kuile, anders vaste leden, waren door andere buitenlandse werkzaamheden verhinderd.

heeft zij merkbaar geleden onder een overladen programma. Dientengevolge was de tijd, die aan verschillende, belangrijke onderwerpen besteed kon worden, te gering vooral omdat sub-commissies de onderwerpen moesten voorbereiden en de werkuren van sub-commissies voor verschillende onderwerpen elkaar gingen overlappen. Voor zeer uitgebreide delegaties als bijv. de Engelse, Amerikaanse en ook de Franse (met respectievelijk 32, 15 en 8 personen) was dit geen bezwaar, doch voor beperkte delegaties als die van bijv. Zwitserland (6 personen) en Nederland (4 personen) leverde dit wel eens moeilijkheden op. Bovendien maakte men soms de sub-commissies te groot om snel te kunnen werken.

Deze fout vloeide deels voort uit een ander punt, hetwelk de conferentie later dan ook onder het oog zag, nl. de lange duur tussen twee internationale conferenties. De vorige conferentie (Buxton) toch vond plaats in het voorjaar van 1948 en deed in zoverre een groot programma af, dat men op al de punten van dit programma (1. garenummering, 2. systematische beperking van garenummers, 3. weefselbreedtes, 4. normalisatie van textielmachines, 5. normalisatie onderzoekmethoden voor het bepalen van echtheid van kleurstoffen, 6. sterktebepaling van weefsels, 7. bepaling van lengte, breedte, dikte, gewicht en samenstelling van weefsels, 8. bepaling phy-

sische eigenschappen van garens en weefsels, 9. vaststellen van vochtpercentages in textielmaterialen, 10. nomenclatuur) het internationaal contact na een tussenpoos van 9 jaar weer herstelde, elkaar op de hoogte bracht van elkaars verrichtingen en zienswijze op elk gebied en ze ter bestudering en nadere uitwerking gaf voor een volgende conferentie. Men besteedde hieraan toen in Buxton reeds een welgevulde week.

Het secretariaat bracht — en uit het oogpunt van de verantwoording omtrent de uitvoering der opdrachten van Buxton was dit ook niet anders mogelijk — al deze onderwerpen weer op de agenda voor Bournemouth. Het was echter te voorzien, dat door de onderzoekingen van vele deelnemers gedurende drie jaren het volume materiaal enorm was toegenomen, welk materiaal toch behoorlijk bezien en besproken moest worden, wilde men verder komen. Deze moeilijkheid en de daaruit dreigende overlading van het programma werd door verschillende delegaties, o.a. de Nederlandse, reeds vóór de aanvang der conferentie gerealiseerd.

Minder gerealiseerd was echter het feit, dat men bij vele agendapunten op de fundamentele begrippen, vooral van de physica, doch ook der mechanica en technologie zou moeten terugvallen en dat een eenheid van opvatting hier soms niet aanwezig was. Vooral voor degenen, die zich niet op fundamenteel fysisch terrein bewegen, was dit een verrassing, welke zich ook weer in de tijdsduur, nodig voor de discussies, deed gelden.

Door deze beide feiten was het van te voren een onbegonnen werk om alle punten behoorlijk te kunnen behandelen. Het Engelse secretariaat, waarvan vooral de heer G. Weston, M. Sc., de Technical Director British Standard Institution, met waardering genoemd moet worden, heeft dit ook wel ingezien, en op de conferentie die onderwerpen naar voren gebracht, waarvoor — blijkens de voorafgaande correspondentie — de belangstelling unaniem was. Onderwerpen, waar sommige landen (en vooral de grote industrielanden) geen belangstelling, of vooralsnog slechts een geringe belangstelling hadden, moest men dan wel aanhouden.

In het algemeen nu krijgt men eerder unanieme instemming met onderwerpen, welke het vaststellen van uniforme onderzoeksmethoden of bepalingsmethoden betreffen dan met die, welke een systematische beperking van het aantal typen betreffen. In het laatste geval toch zijn er altijd wel verschillen van mening zowel over de urgentie als over de mate van beperking, waarbij op beide terreinen van mogelijke meningsverschillen (urgentie en mate van type-beperking) de structuur van de industrie van een betreffend land de visie beïnvloedt. Een industrie, waarin de variabele productie overweegt, zal deze vraagstukken anders zien dan een industrie, waarbij het zwaartepunt bij serieproductie en lage productiekosten ligt. Verder zal een industrie als bijv. de Amerikaanse, welke reeds sterk gespecialiseerd is en binnen de concerns zelf al ver gevorderd is met typisatie, een terrein waarop zij nu bij haar toenemende export moeilijkheden ondervindt, nl. uniforme onderzoeksmethodes als basis voor contracten en arbitrages veel urgenter achten dan bijv. een systematische beperking van garenummers en weefselbreedtes.

Waar nu te Bournemouth, bij de tijdsindeling, slechts 7 van de 16 deelnemende landen deze laatstgenoemde onderwerpen urgent achtten, en alle 16 zich interesseerden voor de onderwerpen, welke op het terrein der onderzoeksmethodes lagen, en bovendien de Verenigde Staten en Engeland nog niet onder de eerste 7 behoorden, werd voor de beperking der garenummers en de bepaling van het aantal weefselbreedtes volstaan met een kort verslag der landen, welke hiervoor het secretariaat werden (Nederland en Tsjechoslowakije). Vervolgens werd aan beide landen verzocht om het werk voort te zetten. Nederland moest in antwoord op dit verzoek echter wijzen op het

feit, dat over de uniforme garenummering nog geen besluit gevallen was, zulks niettegenstaande het feit, dat men 3 jaren te voren te Buxton reeds gevorderd was. Een indruk — die onze delegatie ter conferentie niet uitsprak — was dat ook dit nog ontbreken van een decisie over de nummeringsmethode (waardoor men dus eigenlijk nog geen theoretische werkbasis had en dus ook in de practijk niet wist waar men aan toe was), de belangstelling voor de typebeperking had verminderd.

Het zal de lezers verwonderen, dat een zo belangrijk punt als de uniforme nummering („universal yarn counts”), waaromtrent men nota bene drie jaren tevoren op de Buxton-conference reeds bijna tot overeenstemming was gekomen, niet op de agenda was geplaatst. Na een gemeenschappelijke uitspraak voor de zgn. directe methode en het metrieke en het decimale stelsel, was er nog een controverse overgebleven tussen de aangifte van het garengewicht in grammen per km (g-km systeem), waarvoor o.a. alle Europese landen gevoelden en de aangifte in grammen per 10.000 m (zgn. „grex”-systeem), waaraan ook de Verenigde Staten vasthielden. Blijkbaar om deze controverse te ontgaan had men dit punt niet andermaal op de agenda geplaatst.

Wij komen hierop straks terug, doch menen eerst het agendapunt van dezelfde (eerste) dag der conferentie te moeten behandelen, nl. de systematische beperking van weefselbreedtes. Het Tsjechoslowaakse secretariaat, dat dit punt verzorgde, heeft pas op het allerlaatste ogenblik zijn résumé ingezonden aan het secretariaat der conferentie, zodat dit pas daags voor de vergadering werd uitgedeed. Terwijl Tsjechoslowakije eerst had laten weten niet vertegenwoordigd te zijn, hetgeen natuurlijk uitermate belemmerend zou werken op de bespreking van het rapport, verscheen te elfder ure nog één gedelegeerde, van wie men echter de indruk kreeg, dat hij niet aan de samenstelling had meegewerkt. Van een behoorlijke discussie van het onderwerp kwam dan ook weinig. Wel kon door de Tsjechische gedelegeerde worden gewezen op de urgentie van een nauw overleg met en het verkrijgen van commentaar uit de confectie-industrie, een werkwijze welke, bij in de bedrijfskolom textiel in Nederland al lang aangevaarde verticale visie, reeds gevolgd werd.

Het verdient wel vermelding, dat Engeland, hoewel zich ter conferentie van commentaar onthoudend, officieus liet weten, dat haar industrie voorlopig een beperking van het aantal weefselbreedtes niet urgent achtte.

De Nederlandse delegatie heeft zowel in haar antwoord op de vragenlijst der Tsjechen als ter conferentie gewezen op de noodzakelijkheid van een nauwe coördinatie met het werk der commissie-ISO/TC. No 72 Textielmachines, welke op haar initiatief tot stand kwam en welke verleden jaar te Zürich het eerst bijeenkwam.

Met de gang van zaken te Bournemouth als gevolg van de reeds meer genoemde overlading agenda; was onze delegatie zeer dankbaar dat deze „commissie textielmachines” als afzonderlijk lichaam kan werken en dus voortgang kan maken. Het zou ons niet verwonderen, indien aan de oplossing van het vraagstuk der vele weefselbreedtes nog het meest verricht zou worden langs indirecte weg door deze commissie uit de machine-industrie.

Hoewel de overige (3-7) in de aanvang genoemde onderwerpen zich konden verheugen in de algemene belangstelling en hieraan in diverse subcommissies hard gewerkt is en bepaaldelijk nuttige resultaten bereikt werden, was de handicap van de overlading agenda en de te lange periode tussen de twee conferenties te groot dan dat men overal reeds concrete resultaten bereikte. Het woord van de voortreffelijke voorzitter, Sir William Palmer, dat „standardisation is a matter of years of patience” moge zeker in zijn algemeenheid waar zijn, het nam bij onze delegatie en ook vooral bij de Amerikaanse delegatie het gevoel niet weg, dat het werken onder deze handicap niet nodig geweest was.

De gedurende Donderdag en Vrijdag gevoerde besprekingen over het bepalen van echtheden van kleurstoffen (vooral van groot belang voor de exportcontracten van industrie en handel) bewezen niet alleen, dat allerwege de wens bestaat te komen tot een stel genormaliseerde onderzoeksmethoden op dit gebied, welke volgens algemeen aangenomen principes dienden te worden opgesteld. Het bleek zelfs mogelijk voor een 15-tal echtheden de on-

zoekingsmethoden in grove trekken te formuleren, zodat de landelijke normalisatiecommissies van de deelnemers binnen afzienbare tijd de overeenkomstige normbladen gereed kunnen maken.

Anderzijds bleek het niet mogelijk, nu reeds iets concreets te beslissen over het vaststellen van het percentage vocht in textielmateriaal om zo in verband met een stelsel handelstoelagen voor de verschillende grondstoffen de rekenwijzen ter vaststelling van het handelsgewicht op te stellen. Noch over de bepalingwijzen, noch over de toeslagen zelf kon een gemeenschappelijk inzicht gevonden worden, zodat uit deze verwarring slechts een formulering van de wens naar eenheid voortkwam, die per slot van rekening toch nog waardevol is, omdat uit de betreffende motie valt af te leiden, dat er een grote drang naar vereenvoudiging bestaat. Zo groot zelfs, dat het revolutionair aandoende idee werd geformuleerd, het handelsgewicht in de toekomst te baseren op het droge gewicht (zero-regain).

Er waren enkele onderwerpen, waarvan zoals reeds eer vermeld, van tevoren wel vaststond, dat ze nooit in een week tijd geheel af te handelen zouden zijn.

Over de bepaling van de sterkte van weefsels werd een ochtend gesproken. De Amerikanen bepleitten de invoering van de „grab-test“. Opgemerkt werd, dat deze vooral bij de controle in het eigen bedrijf en ook bij de vaststelling van de gebruikswaarde (hoge correlatie met draagproef-resultaten) van weefsels van groot nut kan zijn. Voor een uniforme rechtspraak in internationale arbitrages achten velen echter de zgn. strookmethode beter.

Op de bepalingwijzen van lengte, breedte, dikte, gewicht en samenstelling van weefsels, zoals die in een voorstel van Engeland waren samengevat, kwam vrij veel kritiek binnen, terwijl bij de besprekingen nog meer aanmerkingen werden gemaakt. In een nieuw voorstel zullen alle opmerkingen verwerkt worden, waarna het weer aan de leden ter critiek zal worden gezonden.

Vrijwel hetzelfde kan gezegd worden van de voorlopige voorstellen ter bepaling van de fysieke eigenschappen van garens en van vezels (nummer en fijnheid, lengte, mechanische eigenschappen).

Een zeer moeilijk punt bleek gelegen te zijn in het definiëren van uitdrukkingen, die in de bedrijfskolom gebruikelijk zijn, zowel bij de fabricage en het onderzoek als in de handel. De verschillende talen der deelnemers leidden af en toe tot een Babylonische spraakverwarring. Opmerkelijk was, dat zelfs Amerikanen en Engelsen verschillende betekenissen hechten aan eenzelfde woord. Zo kon met dit onderwerp niet zo worden gevorderd, als gehoopt was, doch allen waren het er wel over eens, dat verbetering niet lang kon worden uitgesteld.

Reeds eerder in dit overzicht werd gewezen op het nog steeds ontbreken van het sluitstuk der discussies ter conferentie te Buxton (1948) inzake de uniforme garennummering en het ontbreken van dit zeer belangrijke punt op de agenda. Ook de vermoedelijke redenen voor het weglaten van dit punt op de agenda, nl. de vrees voor de bestaande controverse tussen de Verenigde Staten en Europa, werden vermeld.

Waar vooral onze delegatie met haar werk op het gebied der type-bepaling voor garens het gemis van een uniforme basis rechtstreeks voelde, heeft zij zich na de eerste zittingen beraden omtrent het toch weer aan de orde stellen van dit o.i. fundamentele punt voor alle verdere normalisatiewerkzaamheden. In het algemeen toch schiet men zeer weinig op met het verdoezelen ener controverse. Het hing — gedachtig aan het woord uit een Oud Boek „de wijze kent plaats en tijd“ — er o.i. alleen van af om een klimatologisch juist moment te vinden voor het kenbaar maken van onze zienswijze.

In het algemeen is op een conferentie dit goede klimaat nog niet aanwezig gedurende de eerste dagen. In de eerste plaats toch moeten de delegaties aan elkaar wennen, vooral indien veel nieuwe leden ter vergadering verschijnen, die de vorige besprekingen niet medemaakten en die ook de personen van andere delegaties niet kennen uit het werk in sub-commissies en uit gesprekken van kleine groepen buiten de vergaderingen. De continuïteit in de samenstelling der delegaties, althans van de kern hiervan, is dan ook van groot belang, niet alleen voor het werk wat een conferentie tot stand brengt, doch ook voor wat men voor het standpunt van het eigen land bereikt.

De plenaire vergaderingen (hier omstreeks 90 personen omvattend) zijn voor het verkrijgen van contacten en een werkbasis weinig geschikt, mede om het feit dat hier landen vaak hun eigen standpunt en hun eigen belangen verdedigen en aan de notulen denken, terwijl in kleinere groepen men veel zakelijker en met veel meer persoonlijk contact en wederzijdse appreciatie werkt. De Amerikaanse, Engelse, Zwitserse en Nederlandse delegaties vertoonden weliswaar een voldoende continuïteit, doch ook hier was de periode van drie jaren tussen de Buxton-conferentie en de bijeenkomst te Bournemouth o.i. merkbaar, en het duurde even voor — figuurlijk gesproken — de motor der conferentie op temperatuur kwam en zijn volle rempaardekrachten leverde.

Het was dan ook pas in de plenaire morgenvergadering van de derde conferentiedag, dat naar ons gevoelen de psychologische weersgesteldheid gunstig was voor het stellen van het genoemde en ietwat netelig geworden probleem der universele garennummering. Vooraf was overleg gepleegd met de beide zeer bekwaame leiders der Belgische en Zwitserse delegaties, Ing. Van den Abeele en Prof. Dr. Ir. Honegger. Onze delegatie heeft toen, weliswaar in prettige bewoordingen, het normalisatiecongres er aan herinnerd, dat het in het leven geroepen was om het bedrijfsleven te dienen met eenvoudiger werkwijzen en kostenbesparingen door middel der normalisatie. En dat men nu — drie jaren na Buxton, waar men bijna tot een resultaat kwam hetwelk zowel wetenschappelijk als praktisch een enorme vooruitgang zou betekenen — niet andermaal met lege handen naar huis kon gaan. Vooral niet, omdat het hier een controverse betrof, welke in de industrieën der diverse landen van relatief geringe betekenis zou worden beschouwd en dus niet begrepen zou worden. Wij vroegen dan ook om het punt nu meteen weer op de agenda te brengen en hoopten dat een overbrugging der tegenstelling mogelijk zou blijken. De betekenis der unificatie was o.i. zelfs zo groot, dat Nederland, hoewel voorstander van het gram-kilometer (Tex)-stelsel desnoods bereid was zich neer te leggen bij een aanvaarding van het andere stelsel (gram per 10.000 meter), mits er eenheid kwam en men dus verder kon werken. Doch zelfs een aanvaarding dezer twee stelsels — beide zgn. direct, metrisch en decimaal — naast elkaar, waarbij dus voor onderlinge omrekeningen alleen een komma verplaatst moest worden, was — naar de mening der Nederlandse delegatie — verkiezelijk boven een wederom verschuiven van de uitspraak voor althans deze gemeenschappelijke basis.

Het voorstel werd gesteund door de kleinere Europese landen en India, en kwam met algemene goedkeuring weer op de agenda. Er werd een sub-commissie benoemd, bestaande uit de grote tegenvoetters op dit gebied, Prof. Morton van Manchester en het lid van de Verenigde Staten, Dr. Scroggie van Dupont de Nemours, benevens Prof. Honegger, Ing. Duval (Frankrijk) en Ing. Nilssen (Noorwegen). Nederland meende hierin geen zitting te moeten nemen om, bij een eventueel niet-slagen der commissie, in een der slotzittingen nog met een eigen unificatievoorstel te kunnen komen.

In besprekingen in kleine kring bleek wel, dat Noorwegen, met Nederland, van mening was dat men veiligheidshalve eerst een besluit tot aanvaarding van beide stelsels naast elkaar moest doen aannemen, teneinde in ieder geval deze reeds grote winst veilig te stellen, en daarna voort te gaan met pogingen om door een „overriding resolution“ algehele unificatie te bereiken. Zwitserland daarentegen was van mening, dat — nu de spiegel der vermoedelijke reacties in de industrieën duidelijk aan het congres was voorgehouden — het toch wel uitermate wenselijk was om maar via een sub-commissie tot eenheid te komen en niet een aanvaarding van twee — zij het nauw verwante stelsels — aan het bedrijfsleven te moeten voorstellen. Indien één stelsel bereikt kon worden, was dit inderdaad een oplossing, die meer bevredigde en het subcommittee kreeg dan ook een overeenkomstige opdracht der algemene vergadering.

Gelijk door Nederland wel verwacht was, is het subcommittee bij zijn werk nog op grote moeilijkheden gestuit en het heeft ettelijke keren geschenen, dat de Noors-Nederlandse veiligheidsmaatregel nodig was geweest. De kloof tussen de Verenigde Staten en Europa plus India bleek moeilijk te overbruggen. Een eerste en zelfs een tweede compromisvoorstel bevredigden niet alleen geen der groepen, doch ontketenden ook in de plenaire vergadering een discussie over de fundamentele fysieke basis voor alle metingen, en over de vraag of de ISO al wel één algemene fysieke basis vastgesteld had, waarop

alle normalisaties voor de onderzoeksmethodes, nomenclatuur, reeksen en beperking van types voor alle bedrijfstakken konden worden gefundeerd. Waar dit niet het geval bleek, dreigde niet alleen de discussies, binnen het subcommittee, doch ook een vergadering der hoofden van delegaties te stranden op de klippen van een debat, hetwelk geheel op het terrein der physica lag en waarin een ook in Nederland welbekende controverse tussen de theoretische physici onderling en tussen deze groep en de technici wederom volledig ten tonele kwam en met een zeer strijdbare bezetting der verschillende stellingen. Waar op een positieve vraag van Nederlandse economische zijde of een normalisatie der fysieke basiseenheden en de geometrische reeksen binnen zegge twee jaren gegarandeerd kon worden — in welk geval het misschien de moeite waard zou zijn de voor de bedrijfskolom textiel zo urgente unificatie hierop te laten wachten — geen positief antwoord gegeven kan worden, heeft deze delegatie — na zowel aan de opvattingen van Delft als Rotterdam ook in de plenaire vergadering volledig recht te hebben doen wedervaren — medegedeeld, dat dan, naar de mening van Nederland, nu niet langer gewacht kon worden. Mede met het oog op de nieuwe en jongere werkkrachten, die thans hun intrede in de industrie deden, was het niet verantwoord deze nog langer te belasten met de veelheid van rekeneenheden in één bedrijf. Men moest nu vaak in één weverij werken met twee of drie onderling weer aanmerkelijk verschillende *indirecte* systemen in yards en inches (voor respectievelijk katoen, wol en linnen) in één verband met een *direct* en bijna metrisch systeem (rayon).

In deze strijd tussen economische noodzakelijkheid en theoretisch-fysische perfectie, waarbij de economie aan de physica en aan haar organisatorisch vermogen om te kiezen tussen het centimeter-gram-secunde-stelsel en het meter-gram-secunde-stelsel, alle recht deed wedervaren, sloeg de schaal door naar de economische noodzakelijkheid. In het midden latend of misschien mede hierdoor een overwinning van de meer modern geachte gram-kilometer-basis bevorderd werd, kwam na moeilijke vergaderingen van subcommittee en van „head of delegations” en besprekingen tussen de physici onderling tot in midernachtelijke uren, een vergelijk tot stand, op gram-meter-basis.

Waar de directe en decimale methode geen punt van discussie meer uitmaakte (immers beide groepen waren het daar over eens), kon de volgende motie worden aangenomen, welke wij als internationale aanbeveling in de officiële, bindende, Engelse tekst menen te moeten weer-geven:

ISO/TC 38 (Bournemouth 1951-16) Document 97
International Organization for Standardization
ISO TECHNICAL COMMITTEE 38 — TEXTILES
UNIVERSAL YARN NUMBERING SYSTEM

„Technical Committee ISO/TC 38 Textiles reaffirms the proposal to use, for all textile materials¹⁾, one direct, decimal, numbering system, based on the metric units, namely, grams for weight and metres for length and their multiples or sub-multiples; the specific units used must be stated in all cases. The combination grams per kilometer is designated as a „tex”. The combination grams-per-ten-kilometres is designated as a „grex”. It is recommended that member countries encourage the use of this system in their own countries”.

¹⁾ „This includes all fibres, filaments, yarns, and other textile strands”

Men ziet dat in de „tex”, welke de kilometer-basis heeft, in feite ook de reeks 10³ is aanvaard. Van een vastlegging der symbolen heeft men — gezien de moeizame geboorte van de unificatie — maar afgezien, doch deze kunnen niet anders worden dan in de physica reeds algemeen als norm aanvaard.

Men kan op dit resultaat en — ondanks alle moeilijkheden — ook op de discussies met genoegen terugblikkend, niet anders zeggen dan dat de samenwerking tussen physici, technici en economen op deze conferentie vruchtbaar is geweest en voor alle groepen leerzaam en nuttig. Het leert ieder over de grenzen der eigen wetenschap heen zien,

maakt ieder ook de grenzen van het eigen kunnen duidelijk en doet allen beseffen dat samenwerking nodig is, wil de wetenschap haar volle maatschappelijke rendement geven. Het is verblijdend, dat bijv. hier in Nederland, Delft en Rotterdam dit reeds jaren inzien.

Zich zowel het reeds eerder vermelde nadeel van een te lange duur tussen twee congressen en een te zeer belaste agenda realiserend, besloot het congres in de slotzitting, dat de volgende conferentie zal worden gehouden in het midden van 1952 en wel met een beperkter programma. Een aanbod van de Verenigde Staten om dan als gastheer op te treden werd gaarne aanvaard.

Rotterdam.

Prof. Dr J. WISSELINK.

INGEZONDEN STUK

Toezicht op het credietwezen

De heer E. P. Wellenstein, jur. drs te 's-Gravenhage, schrijft ons:

Prof. Mr C. W. de Vries heeft in „E.-S.B.” van 20 Juni jl. het advies uitgebracht om het Wetsontwerp Toezicht Credietwezen in te trekken. Gesteld wordt, dat dit Wetsontwerp on-Nederlands zou zijn, omdat het Nederlandse volk een opvatting heeft van de „rule of law”, welke op elk gebied een evenwicht beoogt tussen „gezag en vrijheid”. Elk Nederlands recht kent weer de erkenning van een vrijheidssfeer, en onze Grondwet noch onze wetgeving is gewend aan radicale oplossingen, aldus Prof. De Vries.

Deze stelling wordt niet nader toegelicht, afgezien van een voorbeeld uit de recente historie, waarbij een punt van administratief recht geregeld werd zonder het ingrijpen der wetgeving. Dit voorbeeld nu levert allerminst een bewijs op voor de non-radicaliteit der Nederlandse wetgeving, en is evenmin representatief. Het kost anderzijds weinig moeite om voorbeelden van radicale Nederlandse wetgeving op te noemen, ook op het gebied van het administratief recht. De Woningwet 1901 (met name de daarbij ingevoerde Titel IV van de Onteigeningswet), de Wet tot regeling van het Levensverzekeringsbedrijf 1922, de Herverkavelingswet Walcheren en de Woonruimtetwet 1947, om van vele crisiswetten nog niet te spreken, zijn daar om de onhoudbaarheid van Prof. De Vries' algemene qualificatie aan te tonen. Daarnaast heeft de Nederlandse wetgeving niet voor niets de naam perfectionistisch te zijn, terwijl de gemiddelde burger vermoedelijk zal ontkennen onder een niet-radical wetgeving te leven. Dit wat de onhoudbaarheid der fundering van het advies van Prof. De Vries betreft.

Over het advies zelf tot intrekking van het Wetsontwerp Toezicht Credietwezen merkt de schrijver op „dat het zich houdt binnen de economie van het Nederlands staats-administratief recht”, met de beperkingen van dien. Het is echter de vraag, of een dergelijk advies, waarbij men zich „dus niet waagt aan beschouwingen op economisch en financieel terrein”, breed genoeg gefundeerd kan zijn. De schrijver vermoedt, dat op gronden, ontleend aan het bereiken van economische nuttigheden, gezocht wordt naar een gemakkelijk te hanteren middel, waardoor nu eens „radicaal” kan worden opgetreden. Hij betwijfelt of „het” overheidsgezag van de Minister en De Nederlandsche Bank groot genoeg is om de spanning van de met het Wetsontwerp beoogde vrijheidsbeperking te dragen. De hier weergegeven formuleringen van Prof. De Vries nu zijn niet in overeenstemming met de strekking en betekenis van het onderhavige Wetsontwerp. Het gaat hier immers niet alleen om „economische nuttigheden”, doch integendeel om een strategische factor bij uitstek in het financieel-economische bestel. Ook gaat het niet om

een plotselinge vrijheidsbeperking, doch veeleer om het reguleren van een gedurende de laatste decennia incidenteel geregelde aangelegenheid, welke historisch nimmer (geheel) in de vrijheidssfeer gelegen heeft en ook niet kan liggen. Hoe men de taak van de Staat ook ziet, en welke historische fasen men ook in beschouwing neemt, nimmer is er een toestand geweest, waarbij de geordende Staat niet althans pretendeerde of trachtte het geldwezen te beheersen. Allerm minst zeldzaam zijn de historische fasen, waarin deze beheersing (in het kader van de tijdsomstandigheden gezien) radicaal was.

De Nederlandse Grondwet, hier meer nog dan elders in wezen een historisch document, bevat op dit gebied ettelijke sporen. Hoe schuttinglievend het Nederlandse volk ook moge zijn, van 1814 af heeft het in het hoofdstuk „Van de Financiën” van zijn Grondwet (tegenwoordig art. 185) de erkenning neergelegd, dat zaken van de munt bij de wet geregeld moeten worden. De Grondwet van 1814 kende aan de Souvereine Vorst het opperbestuur van de munt toe. Reeds lang voordien hadden de Vorsten het recht van de munt, en dan in ruimere zin dan het tweede hoofdstuk van de Grondwet onder de afdeling „Van de macht des Konings” het thans inhoudt (tegenwoordig art. 66).

Onnodig om bij deze verwijzing naar de in de Grondwet gebezigde term „munt” toe te lichten, dat die term op de tegenwoordige monetaire verhoudingen niet meer past. „Munt” betekende oudtijds (vrijwel) het gehele geldwezen. Gaat men de geschiedenis van het geldwezen na dan blijkt, dat geleidelijk en vrijwel ongemerkt naast het chartale geld een steeds belangrijker wordende girale geldsfeer is opgekomen. Naarmate in het verleden het wezen van een circulatiebank voor de ingewijden duidelijk werd, werd ook de verantwoordelijkheid van de Overheid ten aanzien van de werking van het circulatiebanksysteem erkend, hetgeen tot regelingen bij de wet aanleiding gaf. Naarmate vervolgens het bankwezen in zijn algemeenheid opkwam en in zijn werking doorzien werd, groeide dezelfde erkenning ten aanzien van het beheersen van de girale geldsomloop. In bepaalde gevallen kwam reeds vroeg een regeling bij de wet tot stand, in andere gevallen werd lang volstaan met bindingen van andere aard. Doch geen deskundige hield vol, dat de girale geldsomloop aan de vrijheidssfeer voorbehouden kon blijven, evenmin als bijv. de landsverdediging. Wanneer Prof. De Vries stelt, dat in buitenlandse wetgevingen wel modellen zijn te vinden op grond waarvan het Wetsontwerp Toezicht Credietwezen te verdedigen zou zijn, doch dat de zaak voor Nederland anders ligt, dan miskent hij de principiële betekenis van de onderhavige materie. Het gaat er niet om of hier regelend moet worden opgetreden, want dat is onbetwistbaar.

Geheel ten onrechte is de indruk gewekt, dat aan de Overheid plotseling grote nieuwe taken worden toegedacht, doordat eerst thans een afgeronde wettelijke regeling voor deze materie wordt voorgesteld. Slechts de geleidelijke en voor het publiek vrijwel ongemerkte ontwikkeling van het moderne geldwezen, waarvan hierboven reeds sprake was, alsmede de evenzo geleidelijke en ongemerkte ontwikkeling van het in Nederland thans bestaande contrôle-mechanisme, kunnen deze indruk verklaren. In ettelijke landen, waar reeds lang een wettelijke regeling met soortgelijke doelstelling bestaat (o.a. in de Verenigde Staten) is het publiek echter niet minder op zijn vrijheidssfeer gesteld dan in Nederland.

Bovendien stelt de Bankwet 1948, conform het uitdrukkelijk verlangen van de Tweede Kamer, een wettelijke regeling voor het toezicht van De Nederlandsche Bank op het credietwezen in uitzicht. Het advies tot onthouding van wetgeving in deze materie is hiermede ook al niet te rijmen.

In de jongste historie zijn de gevaren van lacunes in het toezicht op het credietwezen in verschillende landen

herhaaldelijk gebleken. Vooral in tijden van grote spanning, zoals wij thans beleven, kunnen deze gevaren buitengewoon groot worden. Dat thans juist de mogelijkheid zal worden geschapen om het uit de hand lopen van de girale geldsfeer te voorkomen en daarmee de nationale economie voor een mogelijke ramp te behoeden, is derhalve mede (niet alleen!) een eis des tijds.

Een andere vraag is, of het onderhavige wetsontwerp op de juiste wijze geïntroduceerd is en of het niet door zijn min of meer abrupte presentatie onnodige weerstanden heeft opgeroepen, die overigens mede te verklaren zijn uit de ondoorzichtigheid van het moderne geldwezen en de gebrekkige noties, die hierover veelal bestaan. Op dit punt wordt hier echter niet nader ingegaan, evenmin als op de vraag van Prof. De Vries, of de Minister niet te veel macht uit handen wil geven aan een bestuur van een semi-publiekrechtelijk lichaam, daar deze punten het principiële advies tot onthouding van wetgeving niet raken. Dit advies, dat bij de toch reeds verwarde discussie over deze uiterst belangrijke materie een nieuw element van verwarring voegt, moet uit dien hoofde betreurd worden.

Naschrift.

Er worden binnen de omheining van het administratief recht vele verhoudingen geregeld zonder het ingrijpen der wetgeving. Het „ingrijpen” der wetgeving is nog altijd in beginsel een uitzondering. Dat ingrijpen is altijd een compromis; radicaal ingrijpen ligt niet in de Westerse cultuur, noch in de Westerse wetgeving. Denkt eens aan de vorming van een Europees leger. Hier is radicalisme in de radicaalste staatsdienst ter wereld geëist, maar kom daar maar eens om in onze Westerse, fijngetande wereld. Elke Nederlander tracht op zijn tijd te profiteren van de niet al te radicale regeling in de wetgeving en van de immer bestaande mogelijkheid met de administratie te praten.

Zie ik de geest van ons in brede lagen zo klein-verburgerlijkte goede Nederlandse volk zo slecht? Wie weerde ook weer een radicaal standbeeld der radicale ellende in Rotterdam? Was het niet de geest van ons volk?

Laat ons naar Nederlandse geest de strategische factor in deze regeling vervangen door de tactische factor en wij zijn weer thuis en kunnen oude taken in overleg met het bedrijfsleven worden voortgezet zonder rumoer. Zeker, wanneer de wetgever (hier dus de Bankwet 1948) geen uitzicht heeft, stelt de wetgever een nadere regeling „in uitzicht”. Echt niet-radicaal, maar „verschuiven”. Strategen leverde Nederland niet op, noch op het slagveld, noch in de economie.

Het is maar goed, dat de schrijver niet in gaat op de verhouding Regering tot bestuur van De Nederlandsche Bank. Deze verhouding is een compromis en een typisch voorbeeld van een niet-radicaal geregelde verhouding.

¹s-Gravenhage.

C. W. DE VRIES.

LONDON LETTER

The present British Socialist Government will make an interesting study for a psychologist. On a number of occasions, the propagandists have prepared the people for heavy burdens, and when the announcement has been made, it has been disappointing in its niggardliness. Take, for instance, the recent speech of Mr. Hugh Gaitskell. The gap between imports and exports has widened to a catastrophic degree. With the decline in the demand for consumer goods overseas, combined with an inability to export capital goods because of rearmament, the outlook is anything but reassuring. The gold and dollar balances have fallen by a large amount. Then there are great stresses in the sterling area; the optimists are whistling to keep

up their courage. They say that some parts of the sterling area receive more dollars than they could earn on their own, and that hence they need the sterling area. That is true. But inherent in this statement is the contention that some parts are receiving fewer dollars than they earn. And Australia, for example, has developed a thirst for dollar goods, since wool is bringing in more dollars. The stresses are certainly there.

Then, the dark cloud of a fuel crisis hangs over the country. Consumption of coal is rising, but the number of workers in the industry is low, and output per man does not reflect the heavy capital expenditure on mechanisation. Before industry in general comes to a standstill, exports of coal, such as they are, can be suspended, and the domestic supply can be reduced. The first alternative will not make the export problem any easier, and the second will not commend itself to the people, who might be asked to vote in the near future.

Prices are rising. Wage demands are becoming more insistent and the amounts are bigger. Quite a number of people are remembering, with fear and trembling, the French franc and the German mark.

Against this background, speculation was made of what Mr. Gaitskell would say. Would he raise taxes in order to combat inflation, or would that only aggravate wage demands? Would he restore clothes rationing in order to divert supplies from the home market to customers overseas? Would he cut imports of foodstuffs and then cut the rations? The speculations were sensible. Then Mr. Gaitskell made his speech. And produced the feather of dividend limitation with which to tickle the elephant of his problems. Admittedly he threatened physical controls if it would help exports. But that is in the sweet bye and bye. Later — that is the operative word — price control might be changed. Bank credit is to be restricted. But the one action that is to be taken is to limit dividends.

This decision has to be considered in the light of the national interest and against the sectional interest. As a direct anti-inflationary measure, it is fooling. The wages bill, as calculated by the Ministry of Labour, has gone up by £ 2.5 millions per week in the first five months of the year. That is to say the workers concerned will have another £ 130 millions added to their wages this year, even if no further increases are granted. This statement is subject to two important reservations. The first is that the Ministry's figures exclude such important groups as agricultural workers, and salaried persons, so that the figure is very conservative. The second reservation is that the Chancellor will acquire part of this addition by way of tax. This will reduce the amount in the hands of the workers for spending and increase the revenue of the Treasury. According to „The Financial Times” dividends have risen by £ 8.3 millions in the first six months of the year. Although this would account for only a part of the total dividend increases (seeing that it excludes all private companies and many small public companies) the difference between wage increases and profit increases is so large that it is obvious that dividends have exercised a much smaller inflationary pressure than wages.

Mr. Gaitskell thought that dividend limitation would prevent inflation from higher share prices. He forgot that a seller means the precense of a buyer. Supposing that there are only two men, A and B. Mr. A has 1,000 shares and Mr. B £ 2,000. If A sells his shares at £ 1 each, Mr. A has £ 1,000 and Mr. B £ 1,000 and 1,000 shares. If A sells his shares at the „inflated” price of £ 2 each, Mr. A has £ 2,000 and Mr. B 1,000 shares. The transaction is a mere transfer of cash and exercises no inflationary pressure.

The Chancellor of the Exchequer conceded that the direct monetary impact of limitation would be small, but relied on the psychological effect for an indirect result. He hopes that the workers will now show „reasonable

restraint” in their wage claims. This is optimism of a sort of which Mr. Micawber never dreamed. There are some people with a twisted mentality who would derive satisfaction from another man's troubles. But the Chancellor is insulting to suggest that this would be a widespread reaction. The workers have a simple and direct manner of dealing with finance. Has a workman been unable to afford a holiday? Is his wife having to screw and scrape to maintain a standard of living, and that in vain? Then he wants more money. That someone else is in the same boat concerns him not at all. Do you feel the pangs of hunger less if your neighbour is hungry, too? I do not think so. The real remedy is a meal for you both.

The psychological result will be nil, especially as rearmament and rising commodity prices will force up profits for many of the companies. Despite the warning of Sir Stafford Cripps some years ago that even if dividends were entirely suspended and given to the workers, and that the results would be negligible, the workman is still misled over profits.

Turning from the national interest, which will be advanced by an infinitesimal amount, to the sectional interest, we make some interesting discoveries. Companies which have not paid a dividend in the past two years may pay up to 5 per cent, but companies making a new issue may pay up to 7 per cent. This is an admission that the shareholder is suffering from a disincentive. And since gilt-edged is on a basis of about 4 per cent, the risk element in a new company must be reckoned at 3 per cent and in a company newly returned to the dividend list only 1 per cent. The new limitation will probably stop the flight from gilt-edged, and thus relieve the upward pressure on interest rates in general. There will, in the beginning, be movements from the securities giving a low yield, into those giving a high yield. But this is unlikely to be substantial since big buying of high yielders would reduce the price and entail a capital loss, greater than the increase in income. Dividend limitation, therefore, appears to be a freezing of interest rates, too.

On the technical side, the Chancellor has not encouraged companies to consider the national interest. If a company paid, say, 10 per cent in each of the past two years, the standard for the next three years will be 10 percent (the average of the previous two years). If a company paid 10 per cent and 15 per cent, the average would be 12½ per cent. It would be able to pay 12½ per cent for each of the next three years. Thus shareholders would receive 62½ per cent in five years against 50 per cent in the first company. This, in the year 1951, is known as „fair play”, or encouraging directors to take a wide view.

This statement of Mr. Gaitskell is not a Budget speech. His Budget proposals of last April either have been or are about to go on the Statute Book. It is interesting to look back at some of those proposals. He forbade the emigration of companies overseas to avoid taxation. This erection of a ring-fence made the limitation of dividends possible. Otherwise, the flight of the swallow in the autumn would be as nothing as compared to the emigration of companies emigrating to seek a more congenial climate than the Gaitskell winter of freeze and more freeze.

Last April he was against a capital levy, a capital gains tax and the introduction of excess profits tax. By limiting dividends he has reduced capital gains from the stock exchange without having to provide against losses. And he has prevented shareholders from receiving any relief from the rising cost of living as effectively as if he had brought in E.P.T.

Dividend limitation means that the workers are still free to ask for more wages and that dividends will be free to fall but not to rise. Except insofar as the Government is an equity shareholder by reason of taxation. In a previous London Letter, I demonstrated that the

new profits tax — incidentally designed to stop dividend increases, a measure which must now be considered a failure — would mean that taxation on a frozen dividend of £ 1,000 would rise from £ 333 to £ 555. Thus the Government was interested in profits of £ 1,33 to the extent of £ 333 in the past two years. Now it will be interested in the profits of £ 1,555 to the extent of £ 555. No, my friends, dividend limitation does not mean that taxation will be frozen. Mr. Gaitskell made sure of that last April.

July 30 1951.

HENRY HAKE..

AANTEKENING

Amerikaans toerisme in Europa

De „Survey of Current Business” van Mei j. bevat een artikel van de hand van Frances P. Sasser en Walther Lederer, getiteld: „International Travel in 1950”, waarin men o.a. een aantal interessante gegevens aantreft omtrent het Amerikaanse toerisme¹⁾ in Europa. Enkele belangrijke punten hieruit zullen in het onderstaande worden weergegeven.

De schrijvers beginnen met vast te stellen, dat de uitgaven van Amerikanen uit hoofde van toerisme een betrekkelijk geringe, maar toenemende post op de Amerikaanse betalingsbalans vertegenwoordigen. In 1950 vormde deze post — inclusief de betalingen aan buitenlandse vervoersondernemingen — ongeveer 7 pCt van de totale Amerikaanse betalingen voor buitenlandse goederen en diensten. Van buitenlands standpunt bezien is de betekenis, die aan deze uitgaven moet worden toegekend, veel groter; zonder deze uitgaven zou nl. het dollartekort uit hoofde van goederen en diensten in 1950 ongeveer 40 pCt groter zijn geweest. Het totale bedrag, dat door Amerikaanse toeristen het afgelopen jaar werd gespendeerd is van dezelfde orde van grootte als de directe netto-investeringen van Amerikaanse ondernemingen in buitenlandse filialen en dochterondernemingen en komt overeen met ongeveer de helft van het bedrag, dat het buitenland aan rente en dividend op Amerikaanse investeringen aldaar moet overmaken.

TABEL I.

Raming van het aantal Amerikaanse toeristen en hun uitgaven in het buitenland.

Jaar	Uitgaven ¹⁾ (in miljoenen dollars)					Aantal ²⁾ (in duizenden)	
	Alle landen	Canada	Mexico	Totaal overzeese landen	Europa en Midd. Zeegeb.	Totaal overzeese landen	Europa en Midd. Zeegeb.
1929	483	178	36	269	213	517	350
1937	348	156	44	148	97	435	248
1947	548	241	115	192	107	435	149
1948	600	267	116	217	128	495	192
1949	678	265	134	279	185	573	250
1950	727	261	145	321	225	676	302

¹⁾ Exclusief uitgaven voor vervoer tussen de Verenigde Staten en niet-aangrenzende landen; in de uitgaven voor toerisme in Mexico en Canada zijn betalingen voor vervoer wel begrepen. Exclusief uitgaven van militairen, overheidsdienaren, agentschappen en in het buitenland tewerkgestelden.

²⁾ Exclusief verkeer tussen de Verenigde Staten, Canada en Mexico en „cruise travel”.

Ondanks het risico, dat, als gevolg van het uitbreken van de oorlog in Korea, aan het transatlantisch reizigersverkeer werd toegekend, waren de uitgaven van Ameri-

¹⁾ De schrijvers hebben het woord „toerisme” gebruikt als synoniem van „reizigersverkeer”, teneinde ook die personen, die reizen ondernemen voor zakelijke en particuliere doeleinden, familie-aangelegenheden, gezondheid en recreatie hier onder te brengen.

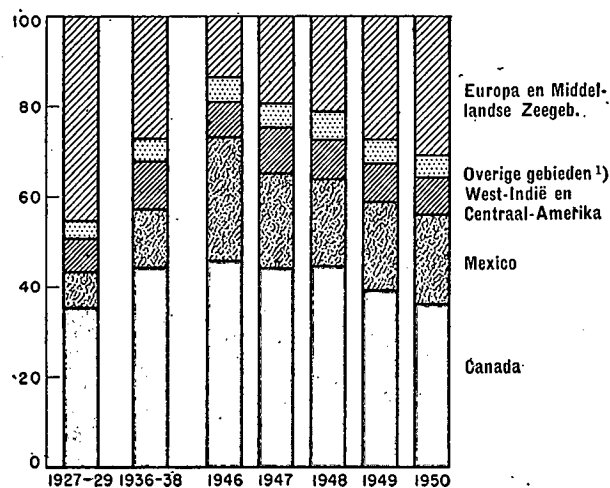
kaanse toeristen het afgelopen jaar ongeveer 7 pCt hoger dan in 1949, een toeneming, die vrijwel geheel ten goede kwam aan overzeese landen. De uitgaven in de nabuurlanden — Canada, Mexico en West-Indië — bleven vrijwel constant. Niettemin was de stijging der uitgaven van 1949 op 1950 aanzienlijk geringer dan die van 1948 op 1949, hetgeen er op schijnt te wijzen, dat het Amerikaanse toerisme, hoewel het nog steeds wordt beperkt door een tekort aan vervoersmogelijkheden, zo langzamerhand de omvang bereikt, die men bij de huidige stand van het inkomen kan verwachten.

De totale uitgaven van Amerikaanse toeristen in Europa en het Middellandse Zeegebied stegen van \$ 185 mln in 1949 tot \$ 225 mln in 1950, terwijl de betalingen aan Europese schepen en vliegtuigen gedurende dezelfde periode toenamen van \$ 97 mln tot \$ 133 mln. Voor het eerst werd derhalve meer uitgegeven dan in het recordjaar 1929. Het verschil tussen deze twee jaren wordt evenwel meer dan gecompenseerd door de prijsstijgingen, die zich hebben voorgedaan, zodat de reële uitgaven in 1950 nog steeds beneden die in 1929 bleven. Het feit, dat het aantal toeristen geringer was dan in 1929 duidt eveneens in deze richting. Twee factoren kunnen wellicht voor het achterblijven van het aantal toeristen in 1950 bij dat van 1929 verantwoordelijk worden gesteld. In de eerste plaats bleek er gedurende 1950 nog steeds sprake te zijn van een zeker tekort aan vervoersmogelijkheden naar Europa tijdens het hoogseizoen en in de tweede plaats neemt het aantal in Europa geboren inwoners van de Verenigde Staten, dat een aanzienlijk deel van de toeristen naar Europa vormt, geleidelijk af. In 1950 vormde deze groep, die 7 pCt van de bevolking der Verenigde Staten vertegenwoordigt, 45 pCt van het aantal Amerikaanse toeristen in Europa. Overigens is de in Europa geboren toerist voor Europa minder voordelig dan de in Amerika geborene; hij geeft nl. doordat hij vaak in de gelegenheid is bij familie of vrienden te logeren, minder uit.

GRAFIEK I.

Procentuele verdeling van de uitgaven van Amerikaanse toeristen naar gebieden.

Pct

¹⁾ Zuid-Amerika, Oceanië, Azië en Afrika.

Gedurende 1950 werd het Amerikaanse toerisme in Europa gestimuleerd door het Heilige Jaar; het aantal toeristen in Italië steeg ten opzichte van het jaar tevoren met niet minder dan 55 pCt. Voorts heeft de meer liberale politiek, die door de Verenigde Staten werd gevolgd ten aanzien van het toerisme in Duitsland, het aantal toeristen aldaar aanzienlijk doen toenemen. De invloed van de

devaluatie op het Europese vreemdelingenverkeer is moeilijk te bepalen. In het algemeen betekende de devaluatie uiteraard lagere prijzen voor de reisdollar, doch in vele landen werd de officiële wisselkoers slechts verlaagd tot op het niveau, waarop de toeristen voorheen hun valuta konden omwisselen, hetgeen met zich bracht, dat de gemiddelde uitgaven per dag, die de voor de Amerikaanse toeristen lagere prijzen zouden moeten weerspiegelen, niet daalden. Opmerkelijk is, dat de gemiddelde uitgaven per dag in Engeland, waar de devaluatie groter en doeltreffender was dan in vele andere landen, geen daling te zien gaven. Een belangrijke daling der uitgaven per dag deed zich voor in Nederland; deze daling werd evenwel gecompenseerd door een toeneming van het aantal Amerikaanse toeristen aldaar en een verlenging der gemiddelde verblijfsduur, zodat het totaal in ons land uitgegeven bedrag gelijk bleef.

TABEL II.

Het aantal Amerikaanse toeristen en hun uitgaven in enkele Europese landen en het Middellandse Zeegebied.

Land	Jaar	Uitgaven ¹⁾ (in \$ mln)	Aantal ²⁾ (in duizenden)	Gemiddelde uitgaven ³⁾ (in dollars)	Gemiddelde verblijfsduur ³⁾ (in dagen)	Gemiddelde uitgaven p. dag ³⁾ (in dollars)
Oostenrijk	1949	2,5	10,0	250	12	10,43
	1950	3,0	23,1	130	21	10,25
België	1949	5,5	46,8	118	9	12,88
	1950	4,5	47,3	95	9	10,69
Denemarken	1949	3,5	19,2	182	22	6,70
	1950	4,0	23,1	172	18	9,28
Frankrijk	1949	48,0	136,5	353	22	16,48
	1950	56,0	164,6	340	19	17,88
Duitsland	1949	5,0	27,6	181	23	7,15
	1950	14,5	73,5	197	26	11,48
Italië	1949	32,0	87,7	365	32	11,47
	1950	50,0	136,4	366	35	10,40
Nederland	1949	6,0	48,2	124	8	14,37
	1950	6,0	56,0	107	10	10,77
Ver. Koninkrijk	1949	34,0	123,9	274	25	10,79
	1950	37,0	137,2	270	22	12,19
Zwitserland	1949	18,5	78,9	234	16	15,10
	1950	13,5	94,2	191	10	18,45
Totaal Europa en Midd. Zeegebied	1949	185,0	250,3	771	63	12,24
	1950	225,0	302,0	768	64	12,04

¹⁾ Excl. vervoerskosten.

²⁾ Excl. „cruise travellers”, overheidsdienaren en in Europa werkzame Amerikanen.

³⁾ Alleen burgers.

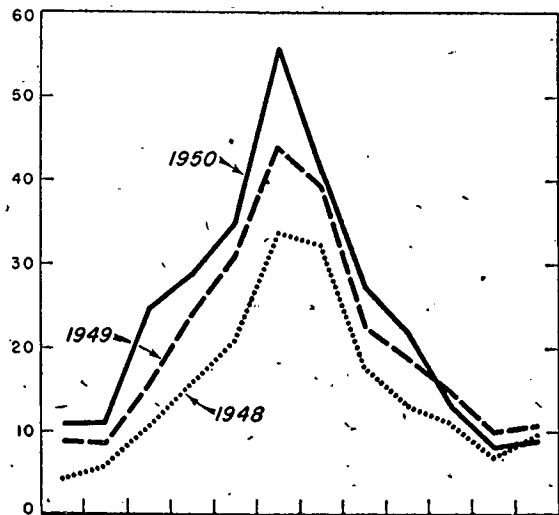
De seizoenverschillen in de uitgaven der toeristen waren in 1950 ongeveer gelijk aan die van 1949 en de politieke crisis van medio 1950 schijnt geen grote invloed te hebben uitgeoefend op de uitgaven gedurende het afgelopen jaar, hoewel het aantal reizigers, dat naar Europa vertrok, een ongewoon sterke daling te zien gaf van Juni op Juli 1950: Hierbij dient echter te worden opgemerkt, dat, zoals grafiek II duidelijk doet zien, aan deze daling een, eveneens ongewoon, sterke stijging was voorafgegaan. Het ware derhalve voorbarig om deze daling aan de politieke ontwikkelingen toe te schrijven. Het aantal naar Europa vertrekkenden daalde aan het einde van het jaar tot beneden het peil van 1949; de ontwikkeling van het toerisme in de eerste maanden van 1951 zal wellicht kunnen onthullen, of hier sprake is van de invloed der politieke gebeurtenissen, of van een grotere concentratie van het toerisme in de zomermaanden.

De Europese landen, die het meest van het Amerikaanse toerisme hebben geprofiteerd, zijn Frankrijk, Engeland, Italië en Zwitserland. Zowel in 1949 als in 1950 ontvingen zij ongeveer $\frac{3}{4}$ van het totale door Amerikaanse toeristen in Europa gespandeerd bedrag, terwijl de inkomsten uit dezen hoofde — exclusief de betalingen van de kosten van vervoer naar deze landen — ongeveer $\frac{1}{4}$ van de inkomsten

uit goederenexport naar de Verenigde Staten beliepen. In Frankrijk en Italië alleen bedroegen de dollarinkomsten uit hoofde van toerisme bijna de helft van die uit export van goederen. Hoewel deze aandelen in 1950, ten gevolge van de toeneming van de export naar de Verenigde Staten, geringer waren dan in 1949, geven zij niettemin duidelijk de grote betekenis aan, die aan het Amerikaans toerisme voor de betalingsbalanspositie der Europese landen moet worden toegekend.

GRAFIEK II.

Aantal naar Europa vertrokken Amerikaanse ingezetenen.
(in duizenden)

Het ziet er naar uit, dat het Amerikaans toerisme dit jaar, o.a. in verband met de hogere inkomens in de Verenigde Staten, uitgebreider zal zijn dan in 1950. De iets grotere vervoerscapaciteit der vervoersmiddelen zal het vervoer van toeristen naar Europa vergemakkelijken. Indien de internationale politieke toestand niet achteruit gaat, mag dan ook gerekend worden op een verdere stijging van het aantal Amerikaanse toeristen in Europa en op een toeneming van de Europese dollarinkomsten uit dezen hoofde.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt werd in het laatste gedeelte van de week enigszins krappere in verband met het naderen van de ultimo. Alle September 1951 t/m Juni 1952 papier noteerde $1\frac{7}{10}$ - $\frac{1}{2}$ en call bleef 1 pCt. Dat de markttarieven thans wederom enigermate reageren op een verkrapping, moet waarschijnlijk worden toegeschreven aan het dalen van de hoeveelheid ten laste van het Rijk uitstaand callgeld, welke als marktstabilisator werkt. Op 23 Juli stond hiervan f 39 mln uit, tegenover f 62 mln op 23 Juni en f 55 mln op 23 Mei jl. Die instellingen, die gedurende de afgelopen maanden de verwachting koesterden, dat de Ministerie het disconto op (nieuwe) schatkistpromessen en -biljetten zou verhogen, maakten uiteraard gebruik van deze wijze méér op call uit te zetten dan de gelimiteerde bedragen, die de discontohandelaren plegen op te nemen. Het teruglopen van het door de Agent van het Ministerie van Financiën opgenomen bedrag gedurende de laatste maand wijst er vermoedelijk op, dat sommige geldgevers de hoop op een verhoging van de rentevergoeding voor het schatkistpapier althans voorlopig hebben opgegeven.

De kapitaalmarkt.

Het aandelenkoersniveau heeft zich na de schok, die de aandelenemissies Philips veroorzaakten, wederom gestabiliseerd. Gedurende de laatste drie weken verwijderde de algemene aandelenindex zich slechts een fractie van het getal 145. Het is merkwaardig te constateren, hoe het koerspeil zich in „trapjes” naar beneden heeft bewogen. De eerste drie maanden van 1951 stond de algemene index bijna permanent in de buurt van 160; in April daalde zij tot 155; in Mei en de eerste helft van Juni bewoog zij zich om 150 heen. Vergelijkt men de huidige stand van de index ad 145 met die van 30 Juni 1950 ad 143½, dan blijkt wel, dat de beleggers in aandelen niet van de oorlogshausse hebben geprofiteerd, in zóverre in aandelen belegd vermogen in een jaar gemiddeld evenveel in waarde is gedaald als de koopkracht van het geld. Als schrale troost kan hierbij het feit dienen, dat obligatiehouders er nog slechter aan toe zijn. Op 30 Juni 1950 noteerde 3-3½ pCt Nederland 1947 98⁸/₁₆ pCt, thans 87⁷/₁₆ pCt. In koopkracht gemeten daalde de hoofdsom dezer obligaties in één jaar met 20½ pCt, waartegenover als magere vergoeding 3 pCt bruto, of, na aftrek van bijv. 50 pCt marginale inkomsten- en vermogensbelasting, 1½ pCt netto rente stond.

Dat de krachten, die tenderen kapitaalbezitters meer dan evenredig te doen bijdragen in de offers, welke i.v.m. de herbewapening gebracht moeten worden, internationaal werkzaam zijn, blijkt wel uit de zojuist in Groot-Brittannië aangekondigde dividendstop.

Op de obligatiemarkt trok gedurende de verslagweek het mislukken van de f 5 mln grote 4 pCt obligatie-emissie Zuid-Holland de aandacht, nadat de vorige week de f 4 mln obligatie-emissie Haarlem hetzelfde lot had ondergaan. Opvallend was, dat in beide gevallen de debiteuren

vervroegde aflossing (i.c. van 1956 af) hadden voorbehouden. Deze clause impliceert, dat obligatiehouders, die uiteraard in de vorm van koersdaling alle nadelen onder vinden van een stijging van de rentestand, geen voordeel zullen genieten van een eventuele daling van de rentestand. Het is de vraag, of deze clause nog wel past bij het huidige „buyers' market”-karakter van de markt voor niet-risicodragend kapitaal.

	20 Juli 1951	27 Juli 1951
Aand. indexcijfers		
Algemeen	145,1	145,1
Industrie	208,6	207,8
Scheepvaart	160,2	161,2
Banken	117,4	118,3
Indon. aandelen	48,9	48,8
Aandelen		
A.K.U.	171½	173
Philips	248	168½
Unilever	246	231½
H.A.L.	162	164½
Amsterdam Rubber	115½	116½
H.V.A.	117	120
Kon. Petroleum	278	288½
Staatsobligaties		
2½ pCt N.W.S.	72 ² / ₄	72 ¹ / ₈
3-3½ pCt 1947	87 ⁷ / ₈	87 ⁷ / ₁₀
3 pCt Invest. certif.	89 ³ / ₄	89 ¹¹ / ₁₆
3½ pCt 1951	94	95
3 pCt Dollarlening	97	97 ¹ / ₂
		J.C.B.

STATISTIEKEN

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN ¹⁾.
Ontvangsten op niet-kohierbelastingen. Kalenderjaar 1951.

STAAT I.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Januari 1951	Februari 1951	Maart 1951	April 1951	Mei 1951	Totaal 1 Jan. 1951 t/m ult. Mei 1951	Raming jaar 1951
Loonbelasting	84,2	95,9	42,6	60,5	55,1	338,4	635,0
Dividendbelasting	2,2	8,9	2,8	2,8	3,1	19,7	52,5
Commissarissenbelasting	0,7	1,0	0,3	1,1	0,5	3,6	7,0
Vereveningsheffing	27,8	34,5	15,2	27,7	25,7	130,9	250,0
Rechten op de invoer	34,1	37,8	44,0	44,2	52,9	213,0	450,0
Bijzondere wijnbelasting	—	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Accijs op zout	2,2	0,2	0,3	0,2	0,2	3,2	3,5
Accijs op gedistilleerd	8,4	7,6	8,8	8,8	8,5	42,1	100,0
Accijs op bier	1,0	1,2	1,5	1,4	2,3	7,3	16,0
Accijs op suiker	6,9	8,3	6,6	6,5	10,1	38,4	75,0
Accijs op tabak	27,7	25,4	20,4	23,2	24,7	121,4	265,0
Belasting op gouden en zilveren werken	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,4	0,6
Omzetbelasting	110,6	120,6	82,3	118,0	125,5	557,0	1.150,0
Rechten van zegel ¹⁾	6,1	2,8	2,5	2,5	2,5	16,4	28,0
Rechten van registratie	4,0	3,1	5,1	4,4	4,4	21,0	40,0
Rechten van successie, enz.	8,9	8,6	8,1	8,5	6,8	40,9	72,0
Motorrijtuigenbelasting	3,7	3,2	3,4	9,6	6,8	26,7	57,0
Totalen	328,5	359,3	243,9	319,5	329,1	1.580,3	3.201,6
¹⁾ Hieronder begrepen zegelrecht nota's van makelaars en commissionairs in effecten	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	2,0	

¹⁾ Ten gevolge van afrondingen behoeven de totalen niet met de som der posten overeen te stemmen.

STAAT II.

Ontvangsten op kohierbelastingen.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Januari 1951	Februari 1951	Maart 1951	April 1951	Mei 1951	Totaal 1 Jan. 1951 t/m ult. Mei 1951	Raming jaar 1951
Inkomstenbelasting	93,0	92,2	103,6	100,4	107,7	497,0	840,0
Vermogensbelasting	8,6	8,6	9,6	9,5	10,7	46,9	80,0
Vennootschapsbelasting	49,0	28,9	26,4	29,4	21,7	155,4	445,0
Grondbelasting ¹⁾	7,9	4,8	3,1	1,5	3,0	20,3	28,0
Personele belasting ¹⁾	3,7	4,1	5,5	6,2	8,1	27,6	25,7
Ondernemingsbelasting ¹⁾	28,8	26,9	28,9	27,5	29,3	141,3	—
Totalen	191,0	165,6	177,0	174,5	180,5	888,6	1.418,7

¹⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermeningsvuldigingfactor.

STAAT III.

Ontvangsten op buitengewone middelen. Kalenderjaar 1951.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Januari 1951	Februari 1951	Maart 1951	April 1951	Mei 1951	Totaal 1 Jan. 1951 t/m ult. Mei 1951	Raming jaar 1951
Vermogensaanwasbelasting	5,0	2,3	2,3	4,4	6,9	20,8	50,0
Vermogensheffing ineens	1,7	1,4	0,7	0,9	1,0	5,7	20,0
Totalen	6,7	3,7	3,0	5,3	7,8	18,7	70,0

STAAT IV.

Aanslagregeling der kohierbelastingen en buitengewone heffingen ¹⁾.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Nog te ontvangen op alle t/m ult. 1950 opgelegde aanslagen per 31 Dec. 1950	In Jan. t/m Mei '51 opgelegde aanslagen boekingsdijkvak 1950/1951	In Jan. t/m Mei '51 opgelegde aanslagen boekingsdijkvak 1951/1952	Totaal ontvangen in Jan. t/m Mei 1951 op alle opgelegde aanslagen	Nog te ontvangen op alle opgelegde aanslagen per ult. Mei 1951
	1	2	3	4	5
Inkomstenbelasting	895,0	348,6	0,5	497,0	747,1
Vermogensbelasting	75,5	36,8	0,0	46,9	65,4
Vennootschapsbelasting	161,4	12,3	100,2	155,4	94,0
Grondbelasting ¹⁾	18,7	0,2	28,8	20,3	27,4
Personele belasting ¹⁾	17,6	41,4	—	27,6	31,5
Ondernemingsbelasting ¹⁾	251,7	51,9	—	141,3	162,1
Totalen	1.419,9	466,7	129,6	888,6	1.127,4

¹⁾ Bij deze staat geldt: kolom 1 + 2 + 3 - 4 = 5.²⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

STAAT V.

Vergelijking tussen de ramingen en de aanslagen der kohierbelastingen.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Raming jaar 1950	Opgelegd t/m ult. Mei 1951 boekingsdijkvak 1950/1951	Raming jaar 1951	Opgelegd t/m ult. Mei 1951 boekingsdijkvak 1951/1952
Inkomstenbelasting	740,0	618,3	840,0	0,5
Vermogensbelasting	60,0	62,5	80,0	0,0
Vennootschapsbelasting	250,0	480,9	445,0	100,2
Grondbelasting ¹⁾	30,0	27,3	28,0	8,9
Personele belasting ¹⁾	24,0	20,7	25,7	—
Ondernemingsbelasting ¹⁾	100,0	0,8	—	—
Totalen	1.204,0	1.210,5	1.418,7	109,7

¹⁾ Excl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

Staat I en II.

Deze staten vermelden de werkelijk in elke maand ontvangen bedragen (kasadministratie).

Bij de omzet- en loonbelasting en vereveningsheffing moet de afdracht in principe éénmaal per kwartaal geschieden, nl. in Januari, April, Juli en October.

Staat III.

Ook hier zijn de werkelijk ontvangen bedragen vermeld (kasadministratie).

Staat IV.

Uit deze staat kan worden afgelezen hoever de belastingdienst is gevorderd

met het opleggen van aanslagen en tevens, welk bedrag nog moet worden ontvangen op reeds opgelegde aanslagen.

De kolommen 2 en 3 betreffen de door de belastingdienst in 1951 opgelegde voorlopige en definitieve aanslagen (debiteurenadministratie).

Een voorlopige of definitieve aanslag inkomstenbelasting 1950 behoort normaliter in het boekingsdijkvak 1950/51 te worden opgenomen; een — uiteraard voorlopige — aanslag inkomstenbelasting 1951 in het boekingsdijkvak 1951/52.

Staat V.

Deze staat maakt een vergelijking mogelijk tussen de in totaal t/m einde van de maand opgelegde aanslagen en de raming. In deze staat zijn — in tegenstelling met staat IV — de aanslagen in de grondbelasting, personele belasting en ondernemingsbelasting vermeld exclusief de gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor, daar deze laatste ook niet in de raming zijn opgenomen.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, luidende in buitenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaalmiddelen	Vorderingen in gulden	Vorderingen uit betalingsaccorden	Voorschotten in rekening courant
25 Juni '51	1.193.583	794.777	1.759	255.831	171.920	
2 Juli '51	1.193.708	794.044	2.835	254.139	200.801	
9 Juli '51	1.193.824	776.861	2.935	264.671	197.270	
16 Juli '51	1.193.948	657.710	2.488	280.822	199.565	
23 Juli '51	1.194.091	675.920	3.205	273.432	204.884	
30 Juli '51	1.194.201	737.561	3.582	278.501	207.405	

Saldi in rekening courant

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening courant					
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldi voortvloeiende uit betalingsaccorden	Andere saldi van niet-gezetenen	
25 Juni '51	2.692.688	2.193.123	—	1.548.690	318.331	113.111	
2 Juli '51	2.787.885	2.326.164	—	1.548.690	382.331	112.917	
9 Juli '51	2.749.326	2.350.639	1.450	1.547.690	425.291	111.231	
16 Juli '51	2.741.804	2.247.559	—	1.547.690	290.408	110.859	
23 Juli '51	2.744.375	2.256.351	2.619	1.547.690	326.444	110.372	
30 Juli '51	2.806.139	2.302.864	—	1.626.086	361.326	113.376	

WERKLOOSHEID EN WERKVERRUIMING IN NEDERLAND ¹⁾.

Maand	Geheel werklozen	Geheel wachtgelders	Geregistreerde D.U.W.-arbeiders ²⁾
30 Juni 1950	46.518	285	17.724
31 Juli 1950	46.875	239	13.685
31 Aug. 1950	48.423	164	12.857
30 Sept. 1950	49.885	118	10.304
31 Oct. 1950	48.512	172	20.779
30 Nov. 1950	56.584	522	25.217
31 Dec. 1950	80.904	2.156	31.800
31 Jan. 1951 ³⁾	83.200	1.700	31.800
28 Febr. 1951	66.700	900	36.600
31 Mrt 1951	57.800	500	32.700
30 April 1951	53.400	200	28.000
31 Mei 1951	46.800	300	22.300
30 Juni 1951	43.200	400	17.700

¹⁾ Bron: 'Statistisch Bulletin C.B.S.'²⁾ Incl. vorstwerklozen, zieken, arbeiders, die ongevallenuitkering ontvangen, benevens een aantal personen, dat in het „vrije bedrijf“ werk vond, zonder dat de arbeidsbureaux hiervan tijdig bericht ontvingen.³⁾ Van 31 Januar 1951 af zijn de cijfers afgerond op honderdtallen.

Abonneert U op de E.-S.B.

Met de importeurs in Nigeria, Anglo-Egyptische Soedan, Ethiopië, Liberia, Uganda, Tanganyika, Kenya, Rhodesia, Sierra Leone, Goudkust, Brits Somaliland, Nyasaland en de duizenden firma's over de gehele wereld die het „Netherlands Trade Bulletin" wekelijks ontvangen, kunt U contact opnemen door de uitgave van 11 Augustus a.s. in te schakelen. De belangstelling van Nederlandse zijde is buitengewoon groot; de beschikbare advertentieruimte is — in verband met de omvang van het nummer — uiteraard beperkt, zodat U er goed aan doet de benodigde ruimte zo spoedig mogelijk te reserveren. Deze uitgave, gestoken in een 2-kleuren omslag, biedt U een prima kans bovengenoemde gebieden intensief te bewerken. De prijs van ¼ pagina (85 x 125 mm) is f 125,—, de prijzen der overige formaten zijn naar verhouding.

**Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. ROELANTS**

Postbus 42 - Schiedam
(Tel. 69300 - toestel 6)

vacatures

ADVIESBUREAU
VOOR BEDRIJFSORGANISATIE
Dr Ir M. G. IJDO,

zoekt

Drs ECONOMIE

- bij voorkeur met keuzevak accountancy
- 1 à 2 jaar ervaring met kostprijsberekening en fabrieksadministratie.

Eigenhandig geschreven sollicitaties te richten aan het bureau: N.Z. Voorburgwal 326-328, A'dam-C.

beschikbare krachten

ERVAREN AMERIKAANSE VERTAALSTER

(Nederlands-Engels) heeft nog enkele uren per week beschikbaar voor vertaalwerk op economisch, sociologisch en juridisch gebied. Goede referenties. Br. onder no. E.S.B. 31-2, bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

□

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar, voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

□

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

□

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,43 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures" en „Beschikbare krachten" f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs.